

HELSINGIN YLIOPISTO
MAATALOUS-METSÄTIEEELLINEN TIEDEKUNTA

Rahan käyttö metsästysmaan vuokraamisessa suomalaisissa metsästysseuroissa ja -seurueissa

Valto Kontro

Maisterintutkielma

Helsingin yliopisto

Metsätieteiden maisteriohjelma

Metsien ekologia ja käyttö

Tammikuu 2019

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET – UNIVERSITY OF
HELSINKI

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta	Laitos – Institution – Department Metsätieteiden laitos
Tekijä – Författare – Author Valto Kontro	
Työn nimi – Arbetets titel – Title Rahan käyttö metsästysmaan vuokraamisessa suomalaisissa metsästysseuroissa ja -seurueissa	
Oppiaine – Läroämne – Subject Riistaeläintiede	
Työn ohjaaja(t) – Arbetets handledare – Supervisor Jani Pellikka, Veli-Matti Väänänen	Vuosi – År – Year 2018
<p>Tiivistelmä – Abstrakt – Abstract</p> <p>Metsästys oikeus on Suomessa sidottu maanomistukseen. Tämä oikeudellinen järjestely on peräisin jo Ruotsin vallan ajalta. Maanomistaja voi halutessaan vuokrata metsästys oikeutensa toiselle taholle, joka yleensä on metsästysseura tai -seurue (jäljempänä seura). Vastike metsästysvuokrasta on yleensä riistaliha, palvelut tai raha.</p> <p>Tavoitteenani on tässä työssä selvittää, onko raha yleistymässä vaihdon välineenä suomalaisessa metsästys kulttuurissa osana maanvuokraus järjestelyä. Lisäksi tavoitteena on selvittää vastikkeiden suuruus sopimuksissa, joissa vastikkeena on raha eri maanomistajaryhmillä ja riistakeskus alueilla.</p> <p>Aineisto on kerätty kahdella kyselyllä, joista ensimmäinen lähetettiin 1554 hirvenpyyntilupaa hakeneelle metsästysseuralle vuonna 2006. Vastauksia kertyi 882 kappaletta. Toinen kysely lähetettiin edelliseen kyselyyn vastanneelle 839 seuralle vuonna 2017 ja siihen vastasi 476 seuraa. Tämän opinnäytteen kannalta on olennaista, että kyselyt sisälsivät kysymyksiä seurojen vuokratuista, alueiden koosta sekä omistuksista ja rahavastikkeista.</p> <p>Vastanneilta seuroilta laskettiin rahavastikkeellisten metsästysmaiden osuus kokonaispinta-alasta vuosilta 2005 ja 2016 ja tarkasteltiin ovatko niiden keskimääräiset osuudet muuttuneet koko maassa ja eri riistakeskus alueilla. Myös riistakeskus alueiden keskimääräisiä metsästysmaiden hehtaarihintoja ja niiden muutoksia tutkittiin molemmilta vuosilta. Tarkastelussa otettiin huomioon myös eri maanomistajaryhmät. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin onko riistataloudellisesti arvokkaiden hirvieläinten pyyntialueiden suhteellisella osuudella kokonaispinta-alasta yhteyttä seurojen kokonaisvuokratuihin.</p> <p>Tulokset osoittivat, että rahavastikkeellisten metsästysmaiden osuudet kokonaismetsästyspinta-alosta koko Suomessa ovat pienentyneet. Pelkästään yksityisen sektorin omistamia maita tarkasteltaessa muutos oli vähäisempi. Riistakeskus alueittain tarkasteltaessa tilastollisesti merkitseviä muutoksia löytyi muutamalta alueelta.</p> <p>Hehtaarivuokrat kasvoivat vuosien välillä yksityishenkilöiden ja metsäyhtiöiden omistamilla mailla. Yhteisöt-ryhmän kohdalla tilastollisia eroja vuosien välillä ei havaittu. Valtion mailla hinnat eivät olleet muuttuneet rahanarvon muutoksen mukana, vaan olivat inflaatio huomioon otettuna 2 % pienemmät. Maanomistajaryhmillä oli myös keskenään erisuuruiset keskivuokrat vuonna 2016.</p> <p>Hirvieläinten metsästyspinta-alan suhteellisen osuuden ja seurojen kokonaisvuokratuiden välillä ei löytynyt yhteyttä.</p> <p>Hehtaarihinnat näyttäsivät olevan kasvussa, mutta kuitenkin valtaosa metsästysmaista vuokrataan rahavastikkeetta. Yksityismaanomistajat asuvat tulevaisuudessa kuitenkin yhä kauempana omistamastaan metsästä, joten rahavastikekäytäntö saattaa tulevaisuudessa yleistyä.</p>	
<p>Avainsanat – Nyckelord – Keywords</p> <p>Metsästysseura, metsästysmaa, metsästysvuokrasopimus, raha</p>	
<p>Säilytyspaikka – Förvaringsställe – Where deposited</p> <p>Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet) ethesis.helsinki.fi</p>	

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe.....	4
Käsitteitä	5
1. JOHDANTO	6
1.1. Järjestäytyneen metsästyksen historia	6
1.2. Metsästyksen nykypäivän Suomessa	9
1.3. Metsästysoikeus ja sen vuokraaminen	12
1.4. Kaupallinen metsästys.....	14
2. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET, TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -HYPOTEESEIT.....	15
2.1 Yhteys laajempaan hankkeeseen	15
2.2 Tavoitteet.....	16
2.3 Tutkimuskysymykset	16
2.4 Tutkimushypoteesit	17
3. AINEISTO JA MENETELMÄT	18
3.1. Aineisto	18
3.2. Aineiston esikäsittely	19
3.3. Menetelmät.....	20
4. TULOKSET	21
4.1 Rahavastikkeellisten osuuksien muutokset	21
4.2 Hehtaarikohtaisten hintojen muutokset tarkastelujakson aikana maanomistajaryhmittäin	23
4.3 Riistakeskusaluekohtaiset vuokramaan keskihinnat	24
4.4 Hirvenmetsästysalueiden suhteellisen osuuden vaikutus kokonaisvuokrakuluihin	28
5 TULOSTEN TARKASTELU	28
5.1 Rahavastikkeellisten osuuksien muutokset	28
5.2 Riistakeskusaluekohtaiset vuokrat ja niiden muutokset	29
5.3 Maanomistajaryhmien väliset erot vuokrahinnoissa	30
5.4 Hirvieläinten metsästysalueiden suhteellisen osuuden vaikutus vuokrakuluihin.....	31
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA	32
Kirjallisuus	36

Esipuhe

Haluaisin kiittää ohjaajiani Luonnonvarakeskuksen erikoistutkija Jani Pellikkaa sekä Helsingin Yliopiston Metsätieteiden laitoksen lehtori Veli-Matti Väänästä, jotka omaa aikaansa uhraten avustivat minua tämän tutkielman parissa. Heidän asiantuntijuutensa ja tukensa olivat prosessin aikana korvaamattomia.

Kiitokset kuuluvat myös Luonnonvarakeskukselle sekä Riistakeskukselle aineiston luovuttamisesta käyttöni ja artikkelin julkaisemisesta Metsästäjä-lehdessä. Lisäksi haluan kiittää Riistanhoito-säätiötä stipendistä tutkielmaa varten.

Helsingissä 14.01.2019

Valto Kontro

Käsitteitä

Metsästysseura: Rekisteröitynyt yhdistys, jonka tarkoituksena on tuottaa jäsenilleen metsästysmahdollisuuksia vuokraamallaan mailla.

Metsästysseurue: Rekisteröimätön metsästystä, riistanhoito- ja luonnonsuojelutoimintaa harjoittava yhdistys.

Metsästysvuokrasopimus: Maanomistajan ja vuokralaisen välinen määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva sopimus metsästysoikeuden siirtämisestä vuokralaiselle (Metsästyslaki 615/1993 § 11). Vuokralainen ei saa siirtää metsästysoikeuttaan kolmannelle osapuolelle ilman maanomistajan suostumusta (Metsästyslaki 615/1993 § 12).

Rahavastikkeellinen metsästysmaa: Maa-alue, jonka metsästysoikeudesta vuokralainen joutuu maksamaan.

Riistakeskusalue: Suomen Riistakeskus on jaettu 15:een aluetoimistoon, jolla on kullakin oma maantieteellinen toimialueensa.

Riistanhoitoyhdistys: Yhden tai useamman kunnan alueella toimiva Riistakeskuksen alainen paikallisyhdistys, jonka tehtävänä on mm. metsästäjätutkintojen ja ampumakokeiden järjestäminen, metsästyksen valvonta ja muut viranomaistehtävät (Riistahallintolaki 18.2.2011/158 § 10).

Yhteislupa: Useiden seurojen tai seurueiden yhdessä anoma pyyntilupa, joka myös myönnetään seuroille tai seurueille yhteisesti (Metsästyslaki 615/1993 § 30 a).

1. JOHDANTO

1.1. Järjestäytyneen metsästyksen historia

Metsästyskulttuurin muutos kontrolloimattomasta kotitarvemetsästyksestä järjestäytyneeseen yhdistystoimintaan 1800-luvun puolivälin ja 1900-luvun alun välillä loi pohjan nykyaikaiselle metsästysoikeuden vuokraamiskäytännölle Suomessa. Ilvesviita (2005) on väitöskirjassaan tutkinut suomalaisen metsästyskulttuurin muutoksia. Hänen tutkimansa aineiston perusteella vielä 1800-luvulla talonpojat ja rahvaat metsästivät hankkiakseen ravintoa ja tarvikkeita. Metsästys oli loukkujen ja muiden passiivisten pyyntimenetelmien myötä tehokasta suhteessa resurssien käyttöön, jonka johdosta muun muassa metsäpeura *Rangifer tarandus fennicus* ja euroopanmajava *Castor fiber* olivat sukupuuton partaalla. Taantuneista riistakannoista olivat huolissaan pääasiassa varakkaampaan väestönosaan kuuluvat metsästäjät, joita Ilvesviita nimittää työssään urheilumetsästäjiksi. Kyse on tässä tapauksessa metsästäjistä, jotka pitivät metsästystä pikemminkin harrastuksenaan kuin kotitarveperusteisena välttämättömänä toimintana.

Käännekohtana järjestäytyneempään metsästykseen voidaan pitää vuotta 1865, kun ensimmäinen varsinainen metsästysseura, Suomen Metsästysyhdistys (Finska Jaktföreningen), perustettiin (Ilvesviita 2005). Yhdistyksen jäsenet koostuivat pitkälti varakkaammasta kansanosasta, ja he näkivät ulkomailta saatujen vaikutteiden myötä oikein hoidettuna riistan tuottavana luonnonvarana kansantaloudellisessa mielessä. Lisäksi yhdistyksen jäsenet kokivat metsästysasetusten puutteellisuuden sekä rahvaan kotitarvemetsästyksen, jota he pitivät salametsästyksenä, olevan uhka suomalaisille riistakannoille. Yhdistyksen johdolla luonnosteltiin uusi metsästysasetus ”Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus metsästyksestä ja otusten pyynnistä Suomessa”, joka sai vahvistuksen vuonna 1868 (Kairikko 1991). Useilla yhdistyksen jäsenillä oli kontakteja silloiseen senaattiin, jonka takia poliittinen johto oli myötämielinen yhdistyksen toimintaa kohtaan (Ilvesviita 2005). Yhdistyksestä tulikin pian eräänlainen puolivirallinen hallinnon elin, joka muun muassa valvoi metsästyslakien noudattamista, sekä ohjasi rahvaan kansanosan metsästyskäyttäytymistä omien periaatteidensa mukaiseksi (Ilvesviita 2005).

Ennen yhdistyksen perustamista valtaosa kansasta näki harrastuspohjaisen metsästyksen halveksittavana. Suomen Metsästysyhdistyksen ja eräiden luontojärjestöjen jakaman tiedon myötä harrastuspohjainen metsästys alkoi kuitenkin saada enemmän hyväksyttävyyttä ja metsästys muuttui yhä järjestäytyneemmäksi (Ilvesviita 2005). Maahan perustettiinkin runsaasti uusia metsästysseuroja 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa. Suomessa oli 1900-luvun alkuun mennessä jo noin 70 rekisteröitynyttä metsästysseuraa (Kairikko 2006a). Suurin näistä oli edelleen Suomen Metsästysyhdistys, joka oli lähes valtakunnallinen järjestö. Loput olivat suurehkoja lääninseuroja tai pienempiä paikallisyhdistyksiä. Lääninseurojen tehtävänä oli edesauttaa paikallisten metsästysseurojen perustamista (Kairikko 1991). Uusien metsästysseurojen perustamiset keskiluokkaistivat metsästysharrastusta huomattavasti, ja yhdistysten jäsenrekistereistä alkoi löytyä köyhemmän väestön ammatteja kirjattuna (Kairikko 1991).

Vuosisadan taitteessa luotiin myös perusteet nykyiselle metsästysalueiden vuokraamiskäytännölle. Vanha Ruotsin vallan peruja oleva metsästyslaki uudistettiin vuonna 1898 (Kairikko 2006a). Lakiin kirjattiin uutena asiana muun muassa riistaeläinten metsästysajat, mutta metsästysoikeuden sidonnaisuus maanomistajuuteen säilytettiin, sillä tämän katsottiin mahdollistavan suurempien yhtenäisten metsästysalueiden perustamisen useiden maanomistajien toimesta (Kairikko 2006a). Asetuksessa oli myös selvitys siitä, miten metsästysoikeuden voi vuokrata toiselle taholle. Ohjeistusta vahvisti Juhani Ahon (1902) kirjoittama kansantajuinen ohjekirjanen nimeltään Metsästysalueiden muodostamisesta ja metsänriistan hoidosta. Teos sisälsi käytännön ohjeita riistanhoitoon, metsästysalueiden muodostamiseen sekä siihen liittyviin vuokrajärjestelyihin. Metsästysmaita vuokrattiinkin ahkerasti, sillä esimerkiksi Hämeenläänin Metsästysseura vuokrasi vuosisadan loppupuolella yhteensä yhdeksän kylän maa-alueet käyttöönsä (Kairikko 1991). Ahon kirja nähtiin merkittävänä teoksena, mitä kuvastaa se, että se julkaistiin molemmilla kotimaisilla kielillä. Tämä oli siis ensimmäinen teos, jossa metsästyksestä ja riistanhoidosta kerrottiin laajemmin myös suomeksi (Kairikko 1991).

Luokkayhteiskunnan romuttanut sisällissota ja itsenäistyminen laukaisi uudenlaisen, yhtenäisen kansakunnan rakentamisen (Ilvesviita 2005). Tämä heijastui myös metsästyspolitikkaan, kun torpparivapautuksen myötä maanomistajien määrä kasvoi (Ilvesviita 2005). Metsästysoikeus oli edelleen sidottuna maanomistajuuteen ja suurten yhtenäisten metsästysalueiden muodostamista pidettiin edelleen keskeisenä osana

riistanhoitoa ja metsästystä. Tämän vuoksi uudet maanomistajat, jotka eivät aiemmin olleet Suomen Metsästysyhdistyksen toiminnassa mukana tai edes pitäneet yhdistyksen toimintaperiaatteista, haluttiin mukaan toimintaan (Ilvesviita 2005).

Vuonna 1921 perustettiin Suomen Yleinen Metsästäjäliitto, jonka tarkoituksena oli lisätä metsästäjien määrää, yhtenäistää metsästäjäkuntaa ja tehdä metsästyksestä entistä järjestäytyneempää. Yhtenä tavoitteena oli poistaa metsästäjäkunnan luokkajaottelu, eli kiulu herrojen ja rahvaan välillä (Ilvesviita 2005). Myös metsästysoikeuden sidonneisuus maanomistajuuteen pyrittiin poistamaan aloitteilla, mutta tämä ei toteutunut (Ilvesviita 2005). Metsästäjäliitto oli keskeisessä roolissa, kun 1930-luvulla metsästysseurojen perustaminen yleistyi, sillä se toimi seurojen kattojärjestönä (Kairikko 2006a). Sotavuosien aikaan 1939–1945 sekä Metsästäjäliiton että metsästysseurojen toiminta oli lähes olematonta, mutta toiminta elpyi pian sotien jälkeen, kun seuroja alettiin jälleen perustamaan kiihtyvään tahtiin (Kairikko 2006a).

Metsästyslaki uudistui jälleen vuonna 1934 (Kairikko 2006a). Tämä oli ensimmäinen itsenäisen Suomen säätämä metsästyslaki. Metsästysoikeuden sidonnaisuus maanomistajuuteen säilyi eräiden vastustuksesta huolimatta edelleen laissa (Kairikko 2006a). Suuri muutos edelliseen lakiin oli riistanhoitomaksu, jonka kunkin metsästäjän oli maksettava vuosittain lunastaakseen oikeuden metsästää (Kairikko 2006a). Laissa säädettiin tuolloin myös pohjoisten kuntien asukkaiden oikeus metsää vapaasti valtion mailla (Kairikko 2006a). Tuo oikeus on edelleen voimassa (Metsästyslaki 615/1993 § 8).

Vuosikymmenen lopulla liitto ja sen piirit panostivat uusiin toimintamuotoihin sekä toiminnan koordinoointiin. Liitto oli tämän vuoksi jälleen vahvasti mukana uudistamassa metsästyslakia, joka säädettiin vuonna 1962 (Kairikko 2006b). Lakiehdotukseen lisättiin kohta uudesta metsästysviranomaisjärjestöstä. Liitossa uskottiin vahvasti, että tuo vastuu lankeaisi nimenomaan heille (Kairikko 2006b). Liiton pettymykseksi uuden lain myötä perustettiin kuitenkin Metsästäjien Keskusjärjestö metsästysviranomaiseksi valvomaan lainsäädännön toteutusta (Ilvesviita 2005). Tuolloin kaikki metsästyskortin lunastaneet metsästäjät liittyivät automaattisesti paikallisiin riistanhoitoyhdistyksiin, jotka olivat keskusjärjestön paikallisia kenttäorganisaatioita (Ilvesviita 2005).

Uutta metsästyslakia ruvettiin valmistelemaan 1980-luvun alkupuolella ja se tuli voimaan vuonna 1993 (Kairikko 2006b). Kahteen edelliseen lakiuudistukseen verrattuna poliittista kädenvääntöä ei esiintynyt yhtä laajassa mittakaavassa. Tämä johtui osin siitä, että

edellistä lakia oli tällä välin tarkennettu monilta osin, joten uusi laki lähinnä vahvisti edelliseen tehdyt muutokset (Kairikko 2006b). Vuoden 1993 säädetty metsästyslaki on edelleen voimassa, joskin siihen on runsaan kahden vuosikymmenen varrella tehty runsaasti muutoksia. Metsästysoikeus on siinä edelleen sidottu maanomistajuuteen.

Metsästysseurojen perustamisvimma jatkui vielä 1900-luvun loppupuolellakin. Yhdistysrekisteriin oli merkitty vuosituhaten vaihteeseen mennessä pitkälti yli 4 000 seuraa. Näistä kuitenkin muutama sata seuraa eivät olleet enää toiminnassa, vaan olivat lopettaneet, yhdistyneet toisen seuran kanssa tai jatkaneet toimintaansa toisella nimellä. Todellisuudessa 2000-luvun alussa toimivia metsästysyhdistyksiä Suomessa oli noin 4 000 kappaletta (Kairikko 2006b).

Vuonna 2011 Metsästäjien Keskusjärjestö ja sen riistanhoitopiirit laukkaletettiin ja tilalle riistaviranomaiseksi perustettiin Suomen Riistakeskus (Riistahallintolaki § 37), joka on jaettu 15 riistakeskusalueeseen. Suomen Metsästäjäliitto toimii metsästäjien ja metsästysseurojen edunvalvontajärjestönä ja esimerkiksi vuonna 2010 liiton jäsenmäärä oli noin 154 000 henkilöä (Suomen Metsästäjäliitto 2010), joka oli noin puolet saman vuoden riistanhoitomaksun maksaneista (Luonnonvarakeskuksen tilastotietokanta).

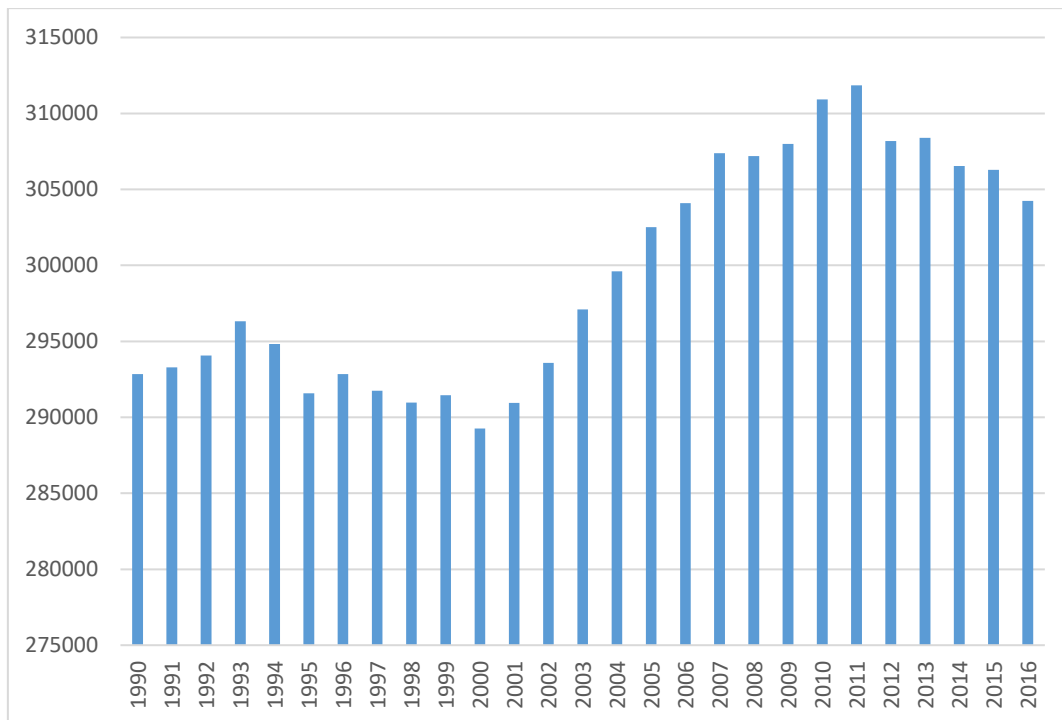
1.2. Metsästys nykypäivän Suomessa

Metsästys on Suomessa yleinen harrastus muuhun Eurooppaan verrattuna, jonka vuoksi on mielenkiintoista tarkastella, miten rahatalous toimii metsästyksen ympärillä Suomessa. Väkilukuun suhteutettuna Suomessa on eniten metsästäjiä koko Euroopassa (Toivonen 2010). Riistanhoitomaksun, eli metsästyskortin, maksoi Suomessa noin 304 000 metsästäjää vuonna 2016 (Luonnonvarakeskuksen tilastotietokanta). Tämä vastaa Suomen väkiluvusta noin 5,5 prosenttia. Näistä kuitenkin vain vajaat 200 000 metsästi vuonna 2016 (Luonnonvarakeskuksen tilastotietokanta). Metsästys vaikuttaisi olevan vähenevä harrastus Suomessa, sillä esimerkiksi vuonna 2007 riistanhoitomaksun maksoi runsaat 307 000 metsästäjää, joista noin 222 300 metsästi samana vuonna (Luonnonvarakeskuksen tilastotietokanta).

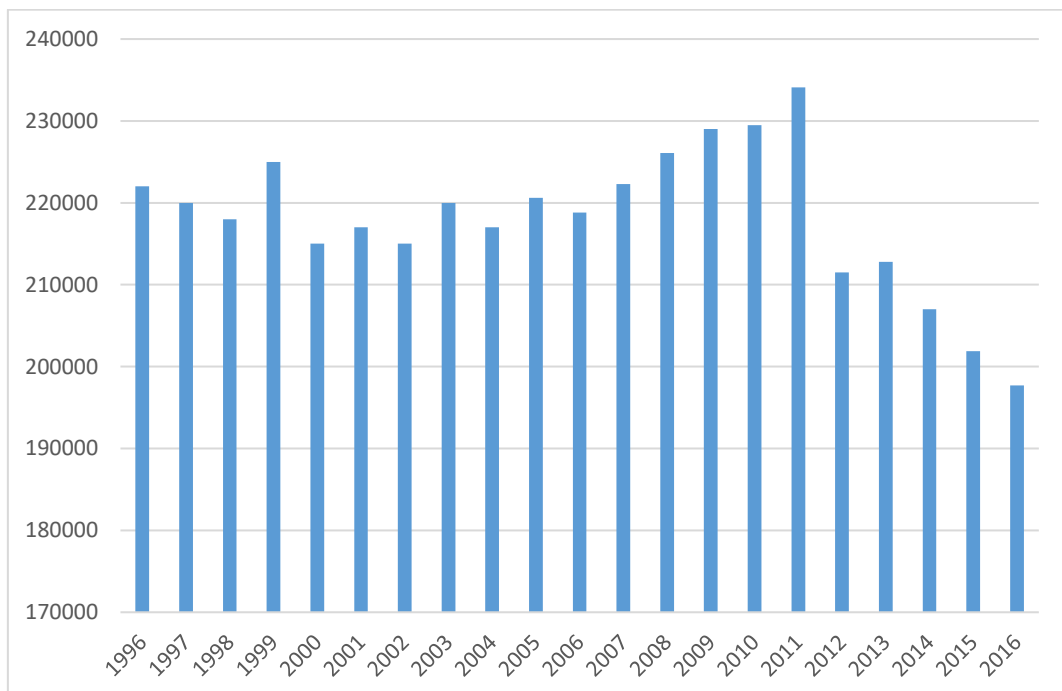
Metsästäjien määrä nousi 2000-luvun alkupuolella Suomessa, mutta vuonna 2012 määrä kääntyi taas laskuun (Kuva 1). Samalla myös vuosittain metsästäneiden määrä on

kääntynyt laskuun vuoden 2011 huippuvuoden jälkeen, jolloin metsästäneitä oli 234 100 (Kuva 2).

Erityisesti kaupungistumisen ja väestön ikääntymisen johdosta metsästysharrastus on muuttumassa ja varsinkin nuorten keskuudessa kiinnostus metsästysharrastusta kohtaan on laskenut (Seppänen ym. 2015). Toivosen (2009) kyselytutkimuksen mukaan vuonna 2008 kaikista metsästäjistä vain noin 6 % oli alle 21-vuotiaita. Suurin ikäluokka oli tuolloin 41–60-vuotiaat. Kaikista metsästäjistä peräti 41 % asui kaupungissa, kun maaseudulla asui vastaavasti 37 %. Loput asuivat muissa taajamissa. Kuitenkin 68 % metsästäjistä ilmoitti aloittaneensa harrastuksen asuessaan maaseudulla. Tämä viittaisi siihen, että metsästäjäkunta on kaupungistumassa. Toivosen tutkimuksessa on otettava huomioon, että hän käytti kuntatyypinjakoa. Hän siis päätteli Tilastokeskuksen tilastollisen kuntaryhmitelmän perusteella, oliko vastaaja kaupungissa, haja-asutusalueella vai muunlaisessa taajamassa asuva. Vastaavanlaisia tuloksia saivat myös Forsman & Pellikka (2012) verratessaan vuonna 2008 haja-asutusalueella asuvien metsästäjien osuutta (36 %) Ermalan & Leinosen (1995) kyselytutkimuksen tuloksiin, joiden mukaan vuonna 2008 62,2 % metsästäjistä asui haja-asutusalueella aloittaessaan metsästyksen. Forsman & Pellikka päättelivät metsästäjien kotiosoitteiden perusteella asuivatko metsästäjät taajamassa, kylässä pienkylässä vai harvaan asutulla maaseudulla (YKR-luokitus). Ermalan & Leinosen omista tuloksista voi myös päätellä saman, sillä heidän kyselynsä vastanneista asui enää 36,4 % haja-asutusalueella. Huomattava osa kyselyyn vastanneista metsästäjistä oli siis muuttanut haja-asutusalueelta (alle 200 asukasta) taajamiin (200–1999 asukasta), suurtaajamiin (2000–100 000 asukasta) tai suurkaupunkeihin (yli 100 000 asukasta).

Kuva 1. Riistanhoitomaksun maksaneiden määrä Suomessa vuosina 1990–2016 (Luonnonvarakeskuksen tilastotietokanta). Y-akselin asteikko ei ala nolasta.

Kuva 2. Metsästäneiden määrä vuosina 1996–2016 (Luonnonvarakeskuksen tilastotietokanta). Y-akselin asteikko ei ala nolasta.

Suomessa toimii eri lähteiden mukaan vaihteleva määrä metsästysseuroja. Esimerkiksi Rutanen ym. (2007) esittää, että Suomessa on noin 4000 metsästysseuraa, kun taas Pohja-Mykrän ym. (2018) raportin mukaan Suomessa on noin 5000 seuraa. Kummastakaan näistä ei selviä kuuluuko näihin myös rekisteröimättömät seurueet. Vuonna 2008 valtaosa metsästäjistä metsästi oman seuransa mailla (Toivonen 2009). Toivosen (2009) mukaan noin neljä viidestä metsästäjästä kuului tuolloin johonkin metsästysseuraan. Runsaat 60 % metsästäjistä kuului vain yhteen seuraan, 14 % kahteen ja ja 4 % useampaan kuin kahteen. Metsästäjistä noin kolmannes osallistui seuran järjestämään toimintaan ja 10 % toimi luottamustehtävissä, kuten metsästysseuran johtokunnassa.

1.3. Metsästysoikeus ja sen vuokraaminen

Suomessa metsästysoikeus on sidottu maanomistukseen (Metsästyslaki 615/1993 § 6), eli metsästästä saa harrastaa omilla maillaan tai maanomistajan luvalla. Kuten todettua, käytäntö on peräisin Ruotsin vallan ajalta, jolloin Suomi oli yksi Ruotsin maakunnista (Peltonen 2010). Laki jäi voimaan Ruotsin menettäessä Suomen Venäjälle (Peltonen 2010).

Maanomistaja voi halutessaan vuokrata metsästysoikeuden toiselle taholle (Metsästyslaki 615/1993 § 11). Tyypillinen vuokralainen on jokin maamme tuhansista metsästysseuroista. Tätä varten laaditaan metsästysvuokrasopimus maanomistajan ja vuokralaisen välille.

Vuokraaminen mahdollistaa suurempien metsästysalueiden hallinnan seuroille. Esimerkiksi hirven pyyntiluvan myöntäminen edellyttää hakijalta 1 000 hehtaarin, ja muiden luvanvaraisten hirvieläinten 500 hehtaarin yhtenäistä maa-aluetta (Metsästyslaki 615/1993 § 27), jollaista harvalla yksittäisellä maanomistajalla on. Vuokrasopimukseen voidaan myös kirjata rajoituksia tiettyjen alueiden tai riistalajien suhteen.

Vastike metsästysoikeudesta voi olla esimerkiksi raha, riistaliha, palvelut tai vastalahjat (esim. hirvipeijaiset) maanomistajille (Pellikka ym. 2016). Vastikkeena metsästysoikeudesta noin 57 % metsänomistajista saa kutsun hirvipeijaisiin (Petäjäistö ym. 2015). Hirvipeijaisten arvoksi määriteltiin keskimäärin 31 euroa (Petäjäistö ym. 2015). Yli viidennes metsänomistajista saa vastikkeen lihana, jota tulee keskimäärin 6 kilogrammaa vuodessa ei-metsästäville maanomistajille (Petäjäistö ym. 2015). Kankaisen & Saarnin

(2014) tutkimuksen mukaan hirvenlihan keskimääräinen vähittäismarkkinahinta olisi noin 16,73 euroa, jolloin kuuden kilon lihavastike olisi arvoltaan noin 100 euroa. Riistakantojen hallintaa voidaan myös pitää palveluna, sillä se ehkäisee esimerkiksi taimikko- ja viljelystuhoja. Vuonna 2014 metsänomistajista 95 % oli vuokrannut maansa metsästysoikeuden toisaalle (Petäjäistö ym. 2015). Yleisimpänä syynä samaisessa tutkimuksessa vuokraamatta jättämiselle oli mainittu, ettei maita oltu pyydetty vuokralle. Lisäksi osa epäili metsästäjien kykyä toimia metsästysmailla asiallisesti tai ei pitänyt metsästystä hyväksyttävänä. Vain noin yhdellä prosentilla metsänomistajista (yksityiset, yhtymät, kuolinpesät ja perikunnat) vastike metsästysoikeudesta on raha (mm. Pellikka ym. 2016, Petäjäistö ym. 2015).

Ruotsissa tehdyssä kyselyssä (Lönngqvist 2011) metsästysvuokrien hintatasoissa löytyy alueellisia eroja. Kysely osoitti, että pienimmillään hehtaarikohtainen maavuokran hinta vuosittain oli 2,05 (0,20 € tammikuussa 2010) Ruotsin kruunua Norrbottenin maakunnassa ja suurimmillaan 270 kruunua (25,71 € tammikuussa 2010) Skånen maakunnassa. Hehtaarihintaa vaikutti laskevan etelästä pohjoiseen mentäessä. Otokyselyssä oli melko suppea (150 vastausta koko maasta). Tulokset kuitenkin viittasivat siihen, että riistatiheys, lajikirjo ja asumistiheys korreloivan metsästysvuokran suuruuden kanssa. Tutkimuksessa ei huomioitu muita vastikkeita kuin raha. Kysely osoitti myös keskivuokrien nousseen suurimmassa osassa Ruotsin maakuntia 2003–2010 välisenä aikana.

Tanskassa metsästysvuokrasopimusten vuotuinen markkina-arvo vuosituhaten vaihteessa oli noin 13 miljoonaa euroa (Thoresen & Strange 2000). Tanskassa on lisäksi hieman tutkittu, mitkä tekijät mahdollisesti vaikuttavat metsästysalueen vuokrahintaan. Esimerkiksi Meilbyn ym. (2006) tutkimuksessa huomattiin, että tammen ja muiden lehtipuiden suhteellinen osuus metsässä nosti vuokrahintaa. Tämän arveltiin johtuvan siitä, että metsästäjät arvostivat monimuotoisuutta metsästysalueilla. Samassa tutkimuksessa todettiin hehtaariavuokran laskevan sitä mukaa, mitä suurempi maa-alue oli vuokrattu metsästyskäyttöön.

Metsästäjät arvottavat eri riistalajien metsästysmahdollisuuksia eri tavalla. Esimerkiksi Engelmanin ym. (2016) tutkimuksessa todettiin metsästäjien Ruotsissa arvottavan hirven (*Alces alces*) metsästysmahdollisuuden korkeammalle kuin metsäkauriin (*Capreolus capreolus*) villisian (*Sus scrofa*) tai pienriistan ja metsästäjät ovat myös valmiita

maksamaan enemmän hirven metsästyksestä. Tutkimus suoritettiin lähettämällä riistan ja metsästyksen arvottamista koskeva kysely metsästäjille, joihin kuului maanviljelijöitä, maanomistajia, metsästyssseuroja ja maattomia metsästäjiä.

1.4. Kaupallinen metsästys

Muutokset metsästäjä- ja maanomistajakunnassa saattavat luoda puitteita myös kaupallisen metsästyksen lisäämiseen Suomessa. Yrittäjien mukaantulo saattaa näkyä myös maanomistajien ja vuokralaisten välisissä vuokraehdoissa ja -järjestelyissä. Lisäksi jos raha on yleistymässä metsästysvuokranmaksuvälineenä, saattaa se luoda painetta vuokralaisille kompensoida vuokramenot esimerkiksi liha- tai vieraslupamyynnillä.

Nykyään metsästysmatkailu on tulossa enenevässä määrin kuvioihin, sillä esimerkiksi Pohja-Mykrän ym. (2018) raportin mukaan 73 % Suomen metsästysmatkailuyrityksistä näkivät toimintansa kasvavan seuraavan kahden vuoden aikana. Metsästysoikeuden haltija voi halutessaan antaa tai myydä metsästyslupia ulkopuolisille metsästäjille, ellei metsästysvuokrasopimus sitä erikseen kiellä (Metsästyslaki 615/1993 § 12). Tämä antaa useille toimijoille, muun muassa metsästyssseuroille, edellytykset metsästysmatkailualan liiketoimintaan. Kaupalliseen metsästykseseen linkittyy vahvasti vuokratut metsästysmaat, sillä harva kaupallinen toimija omistaa itse niin paljon maata, että voisi toimia ainoastaan sen varassa. Esimerkiksi Pohja-Mykrän ym. (2018) raportissa todetaan, että suurimmalla osalla (noin 65 %:lla) metsästysmatkailuyrittäjistä on käytössään useita eri tapoja, joihin yrityksen metsästysoikeus perustuu. Vajaalla puolella yrityksistä oli käytössään omaa maata.

Varsinkin Pohjois- ja Itä-Suomen maa-alueista suuri osa on valtion omistuksessa, joten Metsähallitus on merkittävä toimija metsästysmatkailualalla (Keskinarkaus ym. 2009). Tämän lisäksi Metsähallitus vuokraa maitaan muille kaupallisille toimijoille (Pohja-Mykrä ym 2018). Metsähallitus on lain puitteissa velvollinen tuottamaan ja myymään virkistyspalveluita, eli muun muassa metsästyslupia (Laki Metsähallituksesta 234/2016 § 5). Vuonna 2016 Metsähallitus myi mailleen yhteensä 56 659 kappaletta metsästyslupia (Valtiovarainministeriö 2018). Metsähallituksen metsästysluvista saama liikevaihto oli tuolloin noin 5,8 miljoonaa euroa. Vuoden 2017 tavoitteena oli 50 000 metsästyslupaa ja vuoden 2018 Valtiovarainministeriön talousarvioesitykseen asetettiin tavoitteeksi 60 000 metsästyslupaa (Valtiovarainministeriö 2018).

Toukokuussa 2018 metsästysmatkailualalla oli Suomessa 266 yritystä, joiden yhteenlaskettu liikevaihto oli noin 9,5 miljoonaa euroa (Pohja-Mykrä ym. 2018). Toiminta keskittyy pääasiassa Keski-Suomeen, Itä-Suomeen, Pohjois-Pohjanmaalle ja Lappiin (Pohja-Mykrä 2012). Taloudellisesti merkittävimmät riistatilat ovat kuitenkin Uudellamaalla ja Hämeessä (Pohja-Mykrä 2012).

Metsästyksen kaupallisuuteen suhtaudutaan yleisesti Suomessa edelleen varauksella (Toivonen 2009). Esimerkiksi vuonna 2008 vain 52 % metsästäjistä hyväksyi metsästysmatkailun omilla maillaan (Toivonen 2009). Kaupallinen metsästyks nähdään usein häiriönä paikalliselle metsästyskulttuurille (Soini ym. 2016). Lisäksi monet metsästäjät uskovat kaupallisen toiminnan olevan mahdotonta maanomistajien vastustuksesta johtuen (Selby ym. 2007)

Metsästykseen liittyy muitakin taloudellisia arvoja, sillä esimerkiksi Pellikan ym. (2017) tutkimuksessa metsästyksen kokonaisarvon on arvioitu olevan 170–242 miljoonaa euroa riippuen laskentatavasta. Vastaavasti samassa tutkimuksessa riistanhoidon kokonaisarvoksi arvioitiin 123–180 miljoonaa euroa. Riistasaaliin laskennallinen arvo vuonna 2009 oli noin 78 miljoonaa euroa, josta hirvieläinten osuus oli noin 64 miljoonaa euroa (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2010). Riistasaaliin lihantuotto oli tuolloin noin 11 miljoonaa kiloa (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2010).

2. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET, TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -HYPOTEEESIT

2.1 Yhteys laajempaan hankkeeseen

Opinnäytetyö on osa Riistakeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen laajempaa hanketta, jossa on vuome vuosina selvitetty metsästyksseurojen toimintaympäristöissä lähiaikoina tapahtuneita muutoksia. Kyselyiden perusteella tehtiin useampia artikkeleita, jotka julkaistiin muun muassa Riistakeskuksen julkaisemassa Metsästäjä-lehdessä vuosien 2017 ja 2018 aikana. Myös tämän opinnäytetyön tuloksista kirjoitettiin artikkeli kyseisen

julkaisun numeroon 4/2018. Vastaavia kyselyitä metsästysseuroille lähetetään tasaisin väliajoin, noin viiden vuoden välein.

2.2 Tavoitteet

Esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa rahan käyttöä metsästysmaiden vuokrauksessa ja vuokrahintaan vaikuttavia tekijöitä on selvitetty (mm Meilby ym. 2006, Lönnqvist 2011). Suomessa asiaa ei ole vielä juurikaan tutkittu. Tätä taustaa vasten on mielenkiintoista nähdä, onko raha yleistymässä maksuvälineenä suomalaisessa metsästysvuokrakulttuurissa, kenen toimesta ja mihin hinnoitteluun pohjautuvana.

Tarkoitukseni on vuosina 2006 ja 2017 kerätyn kyselyaineiston perusteella selvittää, miten metsästysseurojen vuokratulot ovat muuttuneet tarkastelujakson aikana ja mitkä tekijät vaikuttavat vuokratuluihin ja niiden mahdollisiin muutoksiin. Tarkastelen myös sitä, onko vuokratulujen välillä alueellisia eroja.

Tarkastelussa painotetaan yksityisomisteisten maiden vuokratilannetta. Kuitenkin myös valtion omistamia maita tarkastellaan.

2.3 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössä tarkastellaan seuraavia tutkimuskysymyksiä:

1. Ovatko metsästysseurojen rahavastikkeellisten hehtaarien osuudet muuttuneet tarkastelujakson aikana koko Suomen osalta?
2. Vaihtelevatko metsästysvuokrasopimuksista maksetut rahavastikkeet riistakeskusalueittain?
3. Vaihtelevatko metsästysvuokrasopimuksista maksetut rahavastikkeet maanomistajaryhmittäin (yksityiset, metsäyhtiöt, yhteisöt, valtio)?
4. Ovatko rahavastikkeet sitä suurempia, mitä suuremmalla osuudella seurojen kokonaismetsästyspinta-alasta sallitaan hirvieläinten metsästys?

2.4 Tutkimushypoteesit

Osana kysymyksiin vastaamista rakensin tutkimushypoteeseja ja niistä johdettuja aineistoa koskevia ennusteita, joiden aineistosta saaman tuen pohjalta vastaan tutkimuskysymyksiin.

Suomen rahavastikkeellisista metsästysvuokrasta tai niiden muutoksista ei löydy tällä hetkellä kattavaa tutkimustietoa. Ruotsissa ne ovat kyselyn (Lönnqvist 2011) mukaan kasvaneet. Tarkastelen Suomen tilannetta seuraavalla hypoteesilla:

H_0 = Vuosien 2005 ja 2016 vuokratulujen rahan arvon muutos huomioiden ja rahavastikkeellisten hehtaarien osuuksien välillä ei havaita tilastollisia eroja.

H_1 = Metsästysvuokratulut rahan arvon muutos huomioiden ja rahavastikkeellisten hehtaarien osuudet ovat muuttuneet tarkastelujakson aikana.

Saman kyselyn tulokset viittasivat siihen, että Ruotsin maakunnissa löytyy vaihtelevuutta rahavastikkeiden suhteen. Myös Suomessa siihen voisi olla edellytykset esimerkiksi lajiston vaihtelun ja kulttuurierojen vuoksi. Lähestyn kysymystä seuraavin hypoteesein:

H_0 = Maakuntien välillä rahavastikkeiden keskimääräisessä suuruudessa ei ole eroa

H_1 = Maakuntien välillä rahavastikkeiden suuruudessa esiintyy vaihtelua

Maanomistajaryhmien välisiä hehtaarihintojen eroja tarkastelen seuraavasti:

H_0 = Maanomistajaryhmien välillä rahavastikkeiden keskimääräisessä suuruudessa ei ole eroa

H_1 = Maanomistajaryhmien välillä rahavastikkeiden suuruudessa esiintyy vaihtelua

Ruotsissa tehdyn kyselyn (Engelman 2016) mukaan metsästäjät ovat valmiita maksamaan eri riistalajien metsästysmahdollisuuksista eri summia. Varsinkin hirvenmetsästyksestä oltiin valmiita maksamaan enemmän. Aineiston pohjalta tutkin, löytyykö Suomesta samanlaisia viitteitä.

H_0 = Hirvieläinten metsästyksen sallivien vuokramaiden osuus seurojen kokonaismetsästyspinta-alasta ei vaikuta hehtaarivuokrahintaan.

H_1 = Hirvieläinten metsästyksen sallivien alueiden osuus seurojen kokonaismetsästyspinta-alasta nostaa hehtaarivuokrahintaa.

3. AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1. Aineisto

Aineisto on koottu kahdella kyselyllä metsästysseuroilta, jotka hakivat hirvieläinten pyyntilupaa tai olivat mukana yhteisluvassa vuonna 2005. Ensimmäinen kysely koski vuotta 2005 ja sen lähetti silloinen Metsästäjien Keskusjärjestö (nyk. Riistakeskus) 2006 alkuvuodesta 1554 seuralle. Kyselyyn vastasi 882 seuraa. Vastausprosentti oli kansallisesti 57 %. Vastanneiden osuus kaikista Suomen tuolloisista hirvieläimiä metsästävistä seuroista on noin 19 %. Toinen kysely koski vastaavasti vuotta 2016 ja Riistakeskus ja Luke lähetti sen 2017 keväällä niille 838 seuralle, jotka vastasivat ensimmäiseen kyselyyn ja joiden sähköiset yhteystiedot löydettiin. Lähes puolet (noin 40) seuroista, joiden yhteystietoja ei löytynyt, olivat lopettaneet toimintansa. Kyselyyn vastasi 476 seuraa, joista 395 vastasi kaikkiin kysymyksiin.

Katoanalyysi perustui vuonna 2016 vastanneiden ja ei-vastanneiden seurojen erojen tarkasteluun vuoden 2005 vastausten perusteella (Pellikka, J., julkaisematon). Vuoden 2016 vastanneista seuroista 91 % oli rekisteröityjä yhdistyksiä. Vastaava luku vastaamatta jättäneistä oli 86 % ja ero oli tilastollisesti merkitsevä. Merkitsevyys testattiin χ^2 -testillä. Muita tilastollisesti merkitseviä eroja oli yli 65-vuotiaiden mediaanimäärä seuroissa (vastanneilla 7, vastaamatta jättäneillä 6), seuran metsästyskäytössä oleva mediaanipinta-ala (vastanneilla 4000 ha, vastaamatta jättäneillä 3276 ha), sekä metsästyskäytössä olevien muiden kuin valtion omistamien maa-alueiden mediaanipinta-ala (vastanneilla 3500 ha, vastaamatta jättäneillä 2918 ha). Nämä saattavat vaikuttaa tuloksiin, mikäli esimerkiksi suurilla ja pienillä seuroilla rahavastikekäytäntöä esiintyy erilaisessa määrin tai jos hinnoittelut eroavat toisistaan. Oletettavasti myös toimintansa kyselyiden välissä lopettaneet seurat olivat pieniä seuroja.

Tämän opinnäytteen kannalta on olennaista, että kyselyt sisältävät samoja seuroja koskien samoja kysymyksiä niiden metsästysvuokrakuluista, metsästysalueiden koosta sekä omistuksista ja rahavastikkeista.

Luke ja Riistakeskus luovuttivat aineiston allekirjoittaneelle opinnäytetyötä varten.

3.2. Aineiston esikäsittely

Kerättyä aineistoa piti muokata joiltain osin, kun kyselyyn vastanneiden henkilöiden vastaukset eivät olleet loogisia suhteessa toisiinsa tai sisälsivät selkeitä virheitä.

Mikäli vastikkeettomien ja vastikkeellisten hehtaarien summa erosi merkittävästi ilmoitetusta kokonaismetsästyspinta-alasta, korjattiin loogisesti päättelämällä ilmoitettuja hehtaarimääriä. Oletuksena oli, että vastaajat muistavat parhaiten seuransa kokonaismetsästyspinta-alan koon ja maanomistajille maksettavat kokonaiskulut.

Mikäli metsästysvuokrien kokonaiskulut ja hehtaariohaiset hinnat oli ilmoitettu ja niiden perusteella pystyi päättämään vastikkeellisten hehtaarien määrän, tarkastettiin aineistosta, että vastasiko niiden kahden tulo ilmoitettua vastikkeellisten hehtaarien määrää. Jos ei, niin joko vastikkeellisten tai vastikkeettomien hehtaarien määrää muokattiin, jotta niiden summa vastaisi kokonaispinta-alaa. Mikäli näistä ei pystynyt päättämään hehtaarimääriä, oletettiin, että vastaajat muistivat vastikkeelliset hehtaarimäärät paremmin kuin vastikkeettomat, jolloin vastikkeettomia määriä muokattiin niin, että ne yhdessä vastikkeellisten hehtaarien kanssa vastasivat kokonaispinta-alaa. Aiemman kyselyn vastauksissa oli tämän osalta huomattavan paljon epäkohtia, kun taas uudemmassa niitä oli vain yksi, joka sekin vaikutti lyöntivirheeltä.

Aineistossa oli myös huomattavan paljon vastauksia, joissa oli ilmoitettu kokonaispinta-ala ja joko vastikkeellisten tai vastikkeettomien hehtaarien määrä. Tällöin vastausta täydennettiin kokonaispinta-alan ja vastikkeellisten tai vastikkeettomien hehtaarien erotuksella.

Osassa vastauksia oli ilmoitettu vastikkeellisten hehtaarien määrä ja hehtaariohainen hinta, mutta ei kokonaiskuluja, jolloin hehtaarien ja hinnan tulosta saatiin kokonaiskulut. Tämä ei vanhemman kyselyn vastauksissa onnistunut, mikäli sama seura maksoi usealle maanomistajille keskenään erilaisia hehtaariohaisia summia, sillä maanomistajien hehtaarimäärää ei vanhemmassa kyselyssä ollut eriteltynä muuten kuin valtion osalta.

Uudemmassa kyselyssä osa vastaajista oli selvästi ymmärtänyt väärin kysymyksen kunkin maanomistajan hehtaariohaisista hinnoista ja vastanneet maanomistajalle maksettavan kokonaissumman mukaisesti, sillä niiden summat vastasivat kokonaiskuluja. Tällöin hinta muutettiin hehtaariohaiseksi ilmoitetun maanomistajaryhmän vuokraaman hehtaarimäärän mukaisesti.

Kyselyissä ei hehtaariohjaaisia hintoja kysyessä ollut määriteltynä, tuleeko hintojen sisältää arvonlisävero. Oletuksena on, että vastaajat merkitsivät hinnat sen mukaan, mitä todellisuudessa maksavat metsästysmaistaan, eli verollisen vuokrahinnan ja kokonaiskulut. On kuitenkin mahdollista, että osa vastauksista on verottomia arvoja. Tämä saattaa vääristää tuloksia hieman. Yksittäisissä tapauksissa vastauksista kävi ilmi, että kyseessä oli nimenomaan veroton arvo, kun hinnan lisäksi löytyi merkintä + alv.

Tarkasteltaessa tarkastelujakson aikana tapahtuneita muutoksia rahavastikkeellisten hehtaarien osuuksissa seurojen metsästysmailla, jätettiin tarkastelun ulkopuolelle sellaiset seurat, jotka olivat jättäneet antamatta kysymyksen kannalta olennaisia tietoja tai jos vastaukset eivät olleet loogisia tai uskottavia. Tämä karsi pois 40 seuraa. Vanhemmassa kyselyssä kysyttiin valtiolta vuokrattua kokonaishehtaarimäärää, mutta ei rahavastikkeellisten hehtaarien määrää. Tarkasteltaessa uudemman kyselyn vastauksia, voitiin todeta, että muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta ei seuroilla ollut vuokrattuna valtiolta sekä vastikkeellisia että vastikkeettomia maita. Tämän perusteella oletettiin saman pätevän myös vanhaan kyselyyn, eli oletettiin, että ilmoitettu valtiolta vuokrattu hehtaarimäärä oli kokonaisuudessaan joko vastikkeellista tai vastikkeetonta riippuen siitä, oliko seura ilmoittanut maksavansa metsästysvuokraa valtiolle.

3.3. Menetelmät

Kerätyn aineiston avulla testattiin aiemmin määrittelemiäni tutkimushypoteeseja erilaisin tilastollisin menetelmin. Aineiston käsittelyssä ja tilastollisissa testeissä hyödynnettiin SPSS- sekä Microsoft Excel -ohjelmistoja.

Tarkastelujakson aikana tapahtuneiden rahavastikkeellisten hehtaarien osuuksien muutos laskettiin määrittelemällä rahavastikkeellisten hehtaarien suhteellinen osuus seuran kokonaismetsästyspinta-alasta. Osuudet laskettiin sekä julkisten tahojen omistamat maat mukaan luettuna, että pois luettuna riistakeskusalueittain sekä koko maasta. Tarkastelussa käytettiin Wilcoxonin merkittyjen sijalukujen testiä.

Tarkastelujakson aikana tapahtuneiden metsästysvuokrahintojen muutosten määrittämiseksi muutettiin vuoden 2005 summat vastaamaan vuoden 2016 valuutan arvoa. Vuoden 2005 euron arvo suhteessa vuoden 2016 euron arvoon on 1,20 € (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2016). Vuoden 2005 kyselyssä maanomistajat olivat jaettu

neljään ryhmään: yksityiset metsänomistajat, metsäyhtiöt, yhteisöt ja valtio. Vuoden 2016 kyselyssä oli puolestaan seitsemän eri ryhmää: yksityiset metsänomistajat, metsäyhtiöt, yhteismetsät, seurakunnat, valtio, kunnat ja muut. Tarkasteltaessa vuosien 2005 ja 2016 välistä eroa uudemman kyselyn yhteismetsät, seurakunnat ja muut yhdistettiin yhteisöiksi, jotta tämä vastaisi vuoden 2005 kyselyn maanomistajaryhmää. Kansalliset hehtaariohittaiset keskihinnat laskettiin aineiston avulla ja tarkasteltiin vuosien 2005 ja 2016 välistä eroa. Tilastollinen merkitsevyys maanomistajaryhmien välisistä hintaeroista todettiin Friedmanin testillä. Riistakeskusalueen sisällä tapahtuneita hintojen muutoksia verrattiin alueittain parittaisella t-testillä.

Riistakeskusalueiden välistä vaihtelua rahavastikkeellisissa keskivuokrissa tarkasteltiin laskemalla vuoden 2016 rahavastikkeellisten maiden keskivuokrahinnat alueittain. Tarkasteluun on otettu sekä kaikkien maanomistajien aluekohtaiset keskihinnat, että ei-julkisten maanomistajien piirikohtaiset keskihinnat. Tilastollisten merkitsevyysien testaamiseen käytettiin Kruskal-Wallisn testiä.

Maanomistajaryhmien väliset hintaerot laskettiin selvittämällä kunkin maanomistajaryhmän kansallinen keskivuokrahinta ja rahavastikkeellisten metsästysalueiden osuudet ja vertailemalla eri maanomistajien tuloksia toisiinsa. Testi tehtiin Kruskal-Wallisn testillä.

Hirvieläinten metsästysalueiden osuutta seurojen kokonaismetsästyspinta-alasta ja sen vaikutusta metsästysseurojen rahavastikkeellisiin kokonaisvuokrakuluihin tarkasteltiin laskemalla eri seurojen hirvieläinten metsästysalueiden suhteellinen osuus kokonaismetsästyspinta-alasta ja vertaamalla sitä seurojen keskivuokrahintaan. Tilastollinen merkitsevyys todettiin Spearmanin järjestyskorrelaation avulla.

4. TULOKSET

4.1 Rahavastikkeellisten osuuksien muutokset

Tulosten perusteella voidaan todeta, että rahavastikkeelliset osuudet ovat pienentyneet koko maata tarkastellessa sekä valtion maat mukaan että pois luettuna (Taulukko 1).

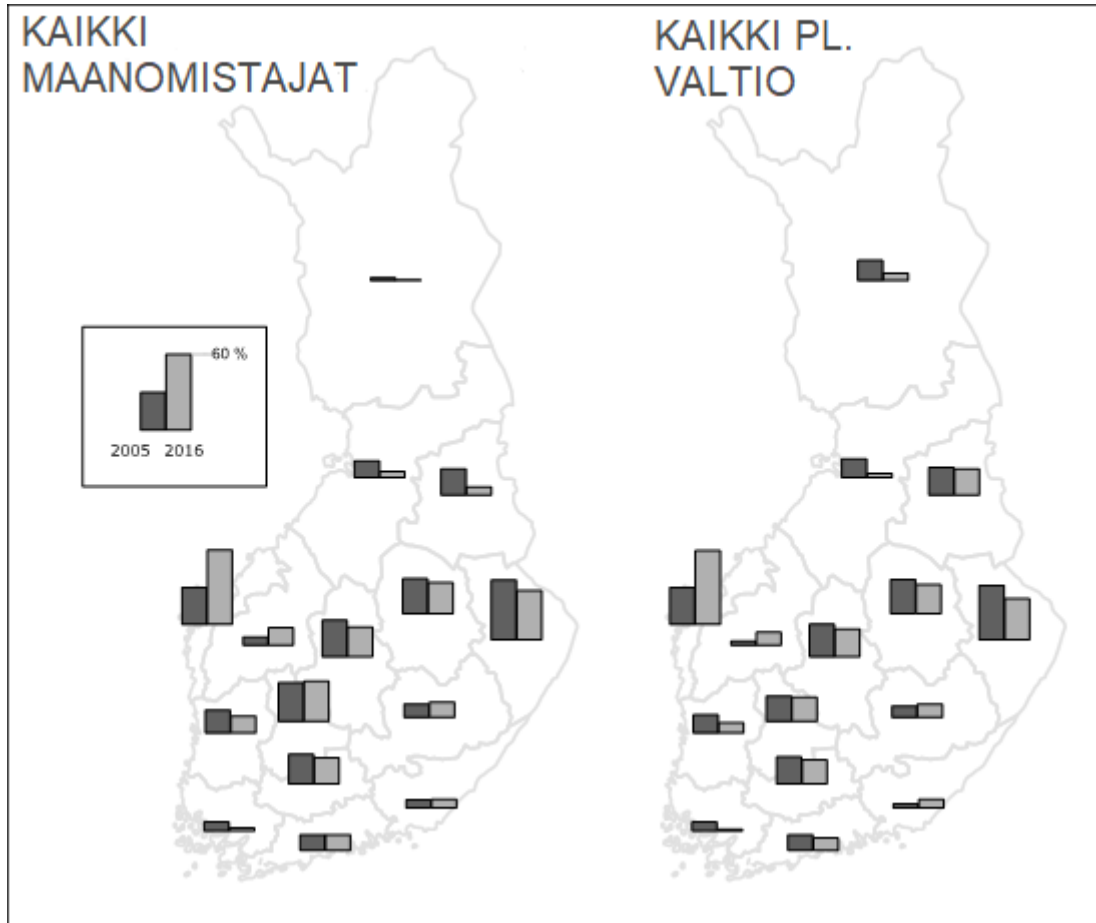
Koko maan osalta erot olivat tilastollisesti merkitseviä. Hypoteesi osuuden muuttumisesta sai aineistosta tukea.

Riistakeskusalueittain tarkasteltaessa voidaan todeta, että osuudet olivat muuttuneet vuoden 2005 tilanteissa kaikilla alueilla, kun tarkastellaan vain yksityisomisteisia maita. Neljällä riistakeskusalueella (Etelä-Savo, Kymi, Pohjanmaa ja Ruotsinkielinen Pohjanmaa) osuus on kasvanut, muissa pienentynyt. Kun tarkastelussa huomioidaan myös valtion maat, niin osuus on kasvanut näiden lisäksi Pohjois-Hämeessä. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä muutaman alueen tapauksessa.

Taulukko 1 Rahavastikkeellisten maiden osuus vastanneiden seurojen kokonaismetsästyspinta-alasta vuosina 2005 ja 2016 sekä kaikkien maanomistajien osalta, että valtion maat pois lukien. Merkkien selitys: *Ero osuuksissa vuosien välillä on tilastollisesti merkitsevä (Wilcoxonin testi, $p > 0,05$)

Riistakeskusalue	N	Maksullisten maiden osuus %, kaikki omistajat 2005	Maksullisten osuus %, omistajat pl. valtio 2005	Maksullisten osuus %, kaikki omistajat 2016	Maksullisten osuus %, pl. valtio 2016
Etelä-Häme	16	23	22	21	19
Etelä-Savo	38	11	9	13	11*
Keski-Suomi	37	29	26	24*	22*
Kymi	33	6	4	8	7
Lappi	40	3	16	1	6
Oulu	36	13	15	5	4*
Pohjanmaa	19	7	4	15	10
Pohjois-Häme	21	31	21	32	20
Pohjois-Karjala	32	47	43	39	33
Pohjois-Savo	44	28	28	24	23*
Ruotsinkielinen Pohjanmaa	10	29	30	59	58
Satakunta	21	19	14	13*	8*
Uusimaa	30	13	12	13	10
Varsinais-Suomi	18	7	7	2	2
Kainuu	40	21	22	6*	21
Koko maa	435	9	18	5*	12*

Kuvassa 3 nähdään muutokset rahavastikkeellisista osuuksista seurojen vuokraamista metsästysalueista riistakeskusalueittain graafisessa muodossa.

Kuva 3. Muutokset rahavastikkeellisissa osuuksissa seurojen vuokraamista maista riistakeskusalueittain sekä kaikista maanomistajista, että valtio pois lukien. Mittakaava kuvan vasemmassa reunassa.

4.2 Hehtaarikohtaisten hintojen muutokset tarkastelujakson aikana maanomistajaryhmittäin

Hehtaarikohtaiset keskihinnat maanomistajaryhmittäin laskettiin ottamalla kunkin maanomistajaryhmään hehtaarikohtainen keskiarvo. Tulosten perusteella keskihinnat ovat nousseet kaikilla tarkastelussa mukana olleilla maanomistajaryhmillä lukuun ottamatta valtiota (Taulukko 2). Yksityismetsänomistajilla keskimääräinen hehtaarihinta nousi 29 %, metsäyhtiöillä 20 % ja yhteisöillä 23 %. Yhteisöjen kohdalla tulee ottaa huomioon, että uudemmassa kyselystä yhteisöjen keskiarvo laskettiin yhteismetsien,

seurakuntien ja muut-ryhmän keskiarvosta, sillä uudempi kysely poikkesi tässä suhteessa vanhasta. Valtion hehtaarivuokrat laskivat 2 %. Yhteisöt-ryhmää lukuun ottamatta kaikkien maanomistajien muuttuneet hehtaarihintajakaumat olivat tilastollisesti merkitseviä. Yhteisöt-ryhmän merkitsevyysaste oli niukasti yli asettamani merkitsevyystason sen ollessa $p = 0,059$. Yhteisöjen tapauksessa nollahypoteesi jää siis voimaan, kun taas muilla nollahypoteesi hylätään ja vaihtoehtoinen hypoteesi astuu voimaan.

Taulukko 2. Eri maanomistajaryhmien keskimääräiset hehtaarihinnat (€/ha) koko Suomessa. Vuoden 2005 valuutta muunnettu vastaamaan vuoden 2016 valuutan arvoa. Yhteisöt-ryhmä vuonna 2016 käsittää yhteismetsät, seurakunnat ja muut. Merkkien selitys: *Vuosien 2005 ja 2016 hintajakaumien erot ovat tilastollisesti merkitseviä (Friedmanin testi, $p < 0,05$).

Maanomistaja	€/ha 2005	€/ha 2016	N, 2005	N, 2016	Kasvu	p-arvo
Yksityisomistajat	0,6	0,77	80	69	29 %	0,001*
Metsäyhtiöt	0,85	1,02	185	173	20 %	0,000*
Yhteisöt	0,62	0,76	128	121	23 %	0,059
Valtio	0,67	0,65	100	75	-2 %	0,001*

Vuodelta 2016 maanomistajaryhmien väliset erot keskihehtaarihinnoissa olivat tilastollisesti merkittäviä (Kruskal-Wallis testi, $p = 0,000$).

4.3 Riistakeskusaluekohtaiset vuokramaan keskihinnat

Riistakeskusalueiden välillä esiintyi huomattavia eroja vuokrattujen metsästysmaiden keskihinnoissa (Taulukko 3), kun otetaan tarkasteluun vain yksityisen sektorin maanomistajat. Vuokrahinnat olivat muuttuneet tarkastelujakson aikana kaikilla riistakeskusalueilla.

Kolmella alueella (Keski-Suomi, Kymi ja Pohjois-Häme) hehtaarikohtainen keskihinta oli laskenut vuosien 2005–2016 välillä. Muissa keskihinta oli kasvanut. Eniten hinnat olivat nousseet Etelä-Savossa (98 %), Kainuussa (90 %) ja Varsinais-Suomessa (81 %). Keskimäärin koko maassa vuokrataso nousi 24 %.

Kun tarkasteluun otetaan kaikki maanomistajat, mukaan lukien valtio, ovat muutokset pienempiä, mutta silti huomattavia (Taulukko 4). Riistakeskusalueista ainoastaan Pohjois-Savossa keskivuokra vaikuttaisi pysyneen samalla tasolla inflaatio huomioon ottaen. Neljällä alueella keskivuokrahinta laski tarkastelujakson aikana. Kymmenellä vuokrataso nousi ja yhdellä pysyi ennallaan. Suurimmat keskivuokrien kasvut nähtiin Uudellamaalla (80 %), Kainuussa (72 %) ja Ruotsinkielisellä Pohjanmaalla (61 %). Keskimäärin vuokrataso koko maassa kaikilla maanomistajilla nousi 18 %.

Vuosien 2005 ja 2016 hintajakaumien väliset erot olivat tilastollisesti merkitseviä vain muutamalla riistakeskusalueella (Taulukot 3 ja 4). Näillä alueilla vaihtoehtoinen hypoteesi astuu voimaan, kun taas muilla pätee nollahypoteesi.

Taulukko 3. Valtiota lukuun ottamatta kaikkien maanomistajien maiden riistakeskusaluekohtaiset keskivuokrahinnat (€/ha) ja muutos tarkastelujakson aikana (%). Vuoden 2005 valuutan arvo muunnettu vastaamaan vuoden 2016 valuutan arvoa. Merkkien selitys: * Jakaumien erot vuosien välillä ovat tilastollisesti merkitseviä (Kruskal-Wallis testi, $p < 0,05$).

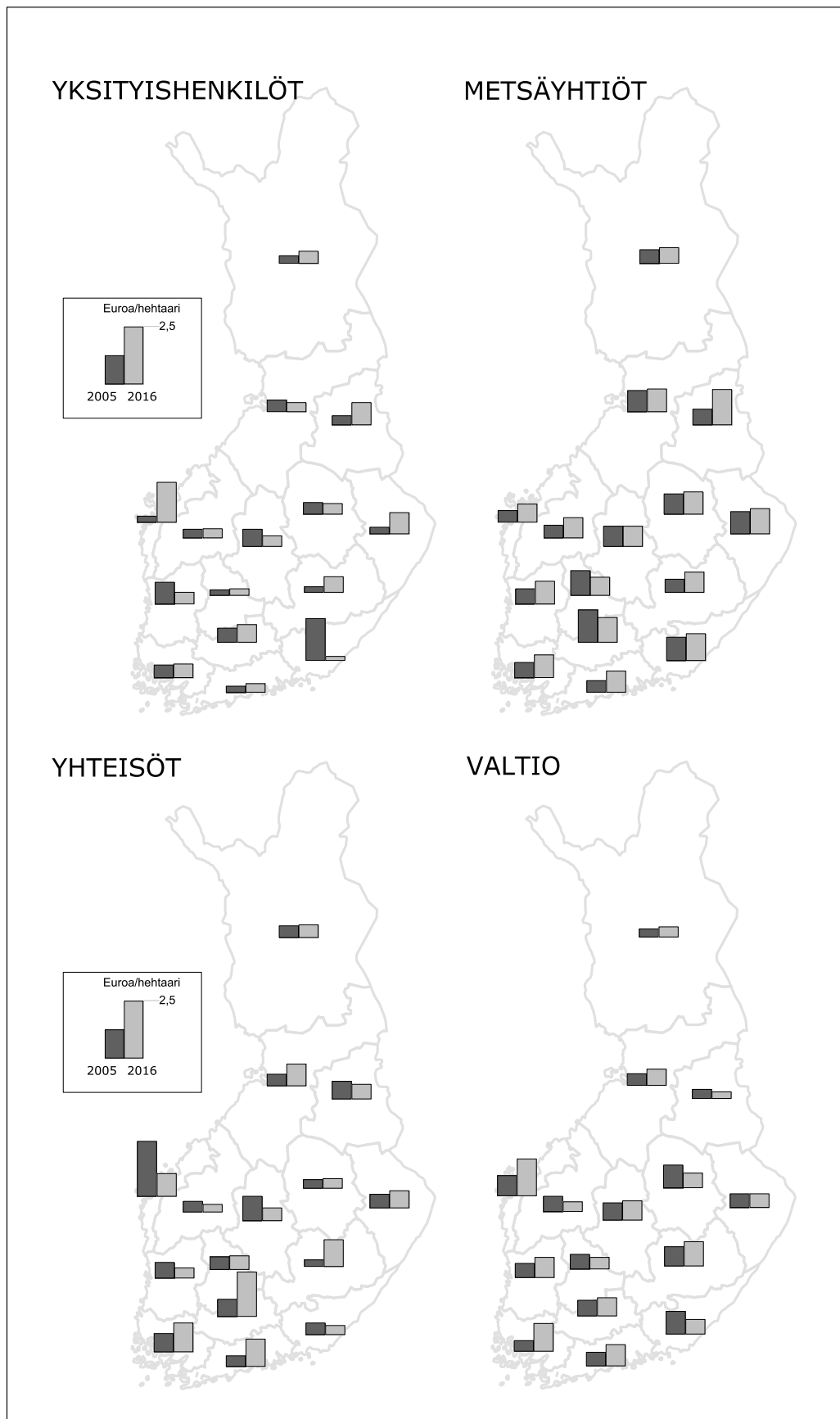
Riistakeskusalue	N, 2005	N, 2016	€/ha, 2005	€/ha, 2016	Kasvu	p-arvo
Etelä-Häme	16	18	0,96	1,31	37 %	0,575
Etelä-Savo	28	32	0,46	0,9	98 %	0,000*
Keski-Suomi	35	35	0,9	0,74	-18 %	0,993
Kymi	32	26	1,04	1,03	-1 %	0,707
Lappi	21	32	0,51	0,59	17 %	0,010*
Oulu	36	28	0,72	0,88	23 %	0,058
Pohjanmaa	5	9	0,52	0,61	18 %	0,241
Pohjois-Häme	20	28	0,81	0,69	-16 %	0,853
Pohjois-Karjala	30	17	0,82	1	22 %	0,416
Pohjois-Savo	33	49	0,71	0,81	14 %	0,92
Ruotsinkielinen Pohjanmaa	7	6	0,69	1,18	72 %	0,168
Satakunta	26	23	0,77	0,81	5 %	0,142
Uusimaa	19	15	0,43	0,74	73 %	0,013*
Varsinais-Suomi	8	6	0,68	0,4	81 %	0,524
Kainuu	48	37	0,63	1,2	90 %	0,015*

Taulukko 4. Riistakeskusaluekohtaiset keskihinnat (€/ha) ja niiden muutokset tarkastelujakson aikana (%) kaikki maanomistajat mukaan lukien. Vuoden 2005 valuutan arvo muunnettu vastaamaan vuoden 2016 valuutan arvoa. Merkkien selitys: *Jakaumien erot vuosien välillä ovat tilastollisesti merkitseviä (Kruskal-Wallis testi $p < 0,05$).

Riistakeskusalue	N, 2005	N, 2016	€/ha, 2005	€/ha, 2016	Kasvu	p-arvo
Etelä-Häme	21	24	0,9	1,09	22 %	0,207
Etelä-Savo	39	47	0,57	0,91	59 %	0.000*
Keski-Suomi	50	46	0,86	0,78	-9 %	0,546
Kymi	37	33	1,04	0,9	-13 %	0,875
Lappi	27	35	0,48	0,59	23 %	0.003*
Oulu	57	43	0,65	0,79	22 %	0,021
Pohjanmaa	15	14	0,63	0,55	-14 %	0,785
Pohjois-Häme	26	34	0,78	0,64	-18 %	0,854
Pohjois-Karjala	43	32	0,76	0,8	5 %	0,28
Pohjois-Savo	40	57	0,76	0,76	0 %	0,195
Ruotsinkielinen Pohjanmaa	11	9	0,76	1,22	61 %	0,14
Satakunta	35	31	0,74	0,86	16 %	0.035*
Uusimaa	24	23	0,46	0,84	80 %	0.008*
Varsinais-Suomi	10	11	0,64	0,94	47 %	0,091
Kainuu	57	42	0,6	1,03	72 %	0.037*

Riistakeskusalueiden väliset vuoden 2016 hintajakaumien erot eivät olleet Kruskal-Wallis testillä määriteltynä tilastollisesti merkitseviä, merkitsevyysasteen ollessa $p = 0,400$, kun huomioon ei otettu valtion hehtaarihintoja. Sen sijaan kun valtion hinnat otettiin mukaan, oli jakaumien väliset erot tilastollisesti merkitseviä, merkitsevyysasteen ollessa $p = 0,000$.

Jos hehtaarihintoja olisi käsitelty riistakeskusalueittain maanomistajaryhmittäin, olisi otoskoko jäänyt monin paikoin pieneksi, joka ei olisi ollut tutkimuksen kannalta mielekästä. Vertailun vuoksi voidaan tarkastella tilannetta kuitenkin graafisesti (Kuva 4).

Kuva 4. Keskihehtaarivuokrat riistakeskusalueittain maanomistajittain 2005 ja 2016. Mittakaava kuvan vasemmassa reunassa.

4.4 Hirvenmetsästysalueiden suhteellisen osuuden vaikutus kokonaisvuokrakuluihin

Hirvenmetsästysalueiden suhteellista osuutta kokonaispinta-alasta verrattiin seurojen hehtaariohittaiseen vuokrahintaan seuran koko pyyntipinta-alasta Spearmanin järjestyskorrelaation avulla koko maan osalta. Otoskoko oli $N = 389$. Testin määrittelemä korrelaatiokerroin oli $\rho = -0,009$ merkitsevyystason ollessa $p = 0,862$, eli tilastollisesti merkitsevää korrelaatiota ei havaittu. Nollahypoteesi jää voimaan.

5 TULOSTEN TARKASTELU

5.1 Rahavastikkeellisten osuuksien muutokset

Tulosten perusteella metsästysseurojen kokonaispinta-alasta keskimäärin pienemmästä osuudesta maksettiin vuokraa vuonna 2016 kuin vuonna 2005, sekä kaikista maanomistajista, että valtio pois lukien. Kun valtion maat jätettiin huomiotta, oli muutos ollut pienempi. Vuonna 2005 noin 18 % seurojen metsästysmaista maksettiin rahavastiketta, kun vastaava osuus vuonna 2016 oli noin 12 %. Metsästyslain 8 § mukaan Lapin asukkaat ja osa Kainuus asukkaista saavat metsästää valtion omistamilla maa-alueilla kuntansa sisällä. Osa vastanneista seuroista todennäköisesti merkitsi vanhemmassa kyselyssä nämä alueet mukaan metsästysalueeseensa, kun taas uudemmassa eivät. Tämä saattaa aiheuttaa virhettä tuloksiin.

Tulosten perusteella näyttäisi siis siltä, että rahavastikekäytäntö ei ole yleistymässä laajemmalti Suomessa, vaan on pikemminkin vähenemässä. Suurimmassa osassa maakuntia rahavastikkeellisten hehtaarien osuudet olivat vähentyneet. Ainoastaan Etelä-Savossa, Kymissä, Pohjanmaalla ja Ruotsinkielisellä Pohjanmaalla osuus oli kasvanut riippumatta siitä otettiin valtion maat mukaan tarkasteluun. Lisäksi Pohjois-Hämeessä osuus oli kasvanut, kun valtion maat otettiin mukaan tarkasteluun.

Monet maanomistajat ovat metsästäjiä, ja tämä saattaa olla osasyynä siihen, ettei rahavastikekäytäntö ole yleistynyt. Maanomistajalla saa metsästysseurassa usein jonkinlaisia etuja, kuten pienemmän jäsenmaksun, suuremman osuuden lihanjaossa tai jotain muuta taloudellisesti merkittävää hyötyä. Edun arvo on usein suurempi, kuin mitä

maanomistaja saisi rahavastikkeena nykyisillä keskivuokrahinnoilla, varsinkin pieniä maa-alueita omistavien tapauksessa. Sama pätee myös, vaikka maanomistaja ei itse olisikaan metsästysseuran jäsen. Esimerkiksi lihavastike, hirvipeijaiskutsu tai metsänhoitotyöt voivat usein olla arvoltaan suurempia kuin rahallinen vastike.

5.2 Riistakeskusaluekohtaiset vuokrat ja niiden muutokset

Riistakeskusalueiden välillä esiintyi eroja keskihehtaarihinnoissa. Kun valtion vuokraamat maat otettiin huomioon, olivat jakaumien erot alueiden välillä hypoteesin mukaisesti tilastollisesti merkitseviä. Sen sijaan, jos valtion maat eivät olleet testissä mukana, jakaumien välillä ei esiintynyt tilastollisesti merkitsevää eroa. Keskimäärin koko Suomessa vuokrahinnat nousivat tarkastelujakson aikana.

Aineiston perusteella suurinta vuokraa 2016 maksettiin Ruotsinkielisellä Pohjanmaalla (1,22 €/ha). Alueen otoskoko ($N = 9$) oli kuitenkin kaikista pienin, jonka takia aluetta koskevaan päättelyyn liittyy suuria epävarmuuksia. Ruotsinkielistä Pohjanmaata lukuun ottamatta suurinta vuokraa maksettiin Etelä-Hämeessä (1,09 €/ha). Pienintä vuokraa maksettiin Pohjanmaalla (0,55 €/ha).

Riistakeskusalueiden välillä on aineiston perusteella huomattavia eroja maanomistajarakenteissa. Itäisessä-Suomessa on suhteellisesti enemmän metsäyhtiöiden omistamia maita vuokramaina. Metsäyhtiöt pyysivät keskimäärin suurinta vuokraa eri maanomistajaryhmistä, jolloin itäisen Suomen tulokset vaikuttavat korkeammilta. Aineiston perusteella metsäyhtiöt ovat nostaneet hintojaan kaikkialla, paitsi Etelä- ja Pohjois-Hämeessä. Muilla maanomistajaryhmillä on vähemmän yhtenäinen trendi.

Huomion arvoista on yhteisöjen huomattava vuokrahintojen nousu Uudellamaalla, Etelä-Hämeessä, Varsinais-Suomessa ja Etelä-Savossa. Yhtenä syynä saattaa olla se, että varsinkin Pohjois-Suomen suuret yhteismetsät ovat paikoin heränneet metsästyksen tuomiin liiketoimintamahdollisuuksiin. On mahdollista, että trendi on rantautumassa myös Etelä-Suomessa toimiviin yhteismetsiin.

5.3 Maanomistajaryhmien väliset erot vuokrahinnoissa

Valtion maiden vuokratason lasku (inflaatio huomioiden 2 %) viittaisi siihen, että valtio ei ole korottanut aivan indeksin mukaisesti vuokrahintojaan. Valtion hinnoittelu ei muutenkaan seurannut muiden maanomistajien trendiä, jonka mukaan vuokrat ovat nousseet.

Yksityisomistajilla, metsäyhtiöillä ja yhteisöillä hinnat olivat kasvaneet ja kaikilla näillä oli valtion vuokratasoa korkeammat hinnat. Suurin keskimääräinen vuokra oli metsäyhtiöillä (1,02 €/ha). Tämä selittyy osittain sillä, että metsäyhtiöt pyrkivät saamaan omistamastaan metsämaasta parhaan mahdollisen tuoton. Metsäyhtiöt eivät myöskään ole oikeutettuja hirvien aiheuttamien taimituhojen korvauksiin, jolloin tuhoja mahdollisesti pyritään kompensoimaan muun muassa vuokraamalla metsästysalueita.

Yksityisomistajien keskuudessa puolestaan vallinnee muitakin kuin taloudellisia arvoja, jonka johdosta vuokrahinta oli keskimäärin matalampi. Yksityishenkilöille vastikkeena voi tarjota kuitenkin myös esimerkiksi lihaosuutena, palveluina (esim. metsänhoitotyöt) tai kutsuna hirvipeijaisiin. Vuokratason kasvu yksityisomistajilla oli kuitenkin maanomistajaryhmistä suurinta (29 %). Monet yksityismetsänomistajista ovat itsekkin paikalliseen seuraan kuuluvia metsästäjiä. Tämä seikka saattaa alentaa yksityisomistajien keskihehtaarihintaa.

Yhdistykset puolestaan ovat laaja kirjo eri tavoitteilla operoivia tahoja. Yleishyödylliset yhdistykset eivät välttämättä pyri tekemään maksimaalista tuottoa, jonka johdosta vuokrahinnat saattoivat olla keskimäärin matalampia ja kasvukin pienempi kuin metsäyhtiöillä ja yksityisomistajilla. Yhdistykseen tässä tapauksessa kuuluu kuitenkin myös yhteismetsät, joilla puolestaan voi olla intressejä parhaaseen mahdolliseen tuottoon. Yhteismetsät ovat osakaskuntia, joiden osakkailla voi itsessään vallita erilaisia arvoja. Yhteismetsiä on Suomessa runsaat 400 kappaletta ja koot vaihtelevat 5 hehtaarin ja 90 000 hehtaarin välillä (Maanmittauslaitos 2018). Yhteismetsien osakkailla vallinnee suuri kirjo erilaisia arvoja metsiensä suhteen. Yhteismetsillä voi olla myös muita keinoja suorittaa metsästykseseen liittyvää liiketoimintaa, joka ei näy tässä tutkimuksessa. Esimerkiksi Kuusamon yhteismetsä myy hirvenkaatolupia huutokaupalla metsästäjille. Metsästyksen ja kalastuksen osuus yhteismetsän liikevaihdosta vuonna 2015 oli noin 300 000 euroa, joka vastaa neljää prosenttia koko liikevaihdosta ja noin 15 % liikevoitoista (Häme 2016).

Tässä tutkimuksessa on kuitenkin otettava huomioon, että ensimmäisessä kyselyssä maanomistajaryhmä oli nimetty yhteisöiksi, kun taas toisessa oli erikseen kolme eri ryhmää (yhteismetsät, seurakunnat ja muut), jotka niputettiin vertailua varten vastaavasti yhteisöiksi. Kyselyjen erilaiset erittelyt ovat saattaneet vaikuttaa vastaajien vastaamiskäyttäytymiseen.

5.4 Hirvieläinten metsästysalueiden suhteellisen osuuden vaikutus vuokratuloihin

Hirvieläinten metsästysalueiden osuudella ei aineiston perusteella näyttäisi olevan hypoteesin ennakoimaa vaikutusta seurojen keskivuokratuloihin, sillä merkitsevää korrelaatiota ei havaittu.

Oletuksena oli, että metsästäjät olisivat valmiimpia maksamaan enemmän hirvieläinten metsästyksestä, sillä esimerkiksi siitä saatava lihamäärä on huomattavasti suurempi kuin pienriistan tapauksessa. Hirven osuus koko riistasaaliin taloudellisesta arvosta on noin kaksi kolmasosaa (Maa- ja metsätalousministeriö 2014a). Hirvieläinten metsästys on myös erittäin suosittua suomalaisten metsästäjien keskuudessa. Esimerkiksi vuonna 2017 runsaat 116 000 metsästäjää, eli yli kolmannes riistanhoitomaksun maksaneista, kävi hirvieläinpyynnissä (Luonnonvarakeskuksen tilastotietokanta).

Tulokseen saattaa vaikuttaa myös se, että suuri osa yksityismetsänomistajista metsästävät itsekin hirviä. Petäjästön ja Matalan (2015) mukaan metsänomistajista 26 % osallistui itse hirvenmetsästykseseen. Pohjois-Suomessa metsänomistajan osallistuminen oli yleisempää kuin Etelä-Suomessa ja vastaavasti isompien metsätilojen omistajat osallistuivat useammin kuin pienempien.

Tulos ei välttämättä tarkoita sitä, etteivätkö metsästäjät olisi valmiimpia maksamaan hirvenmetsästyksestä suurempaa vuokraa. Syy saattaa olla monelta osin vuokratuloturissa, jossa metsästysoikeus useimmiten vuokrataan ilman mitään riistalajiperusteista hinnoittelupolitiikkaa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA

Metsästys ja maanomistajuus ovat murroksen partaalla, sillä suuret ikäluokat jättäytyvät metsästyksestä pois ja maanomistajuus vaihtuu sukupolvelta seuraavalle. Maaseudulta kaupunkeihin muuttavat kuuluvat pääasiassa 15–34-vuotiaiden ikäryhmään (Kytö ym. 2006), eli nuoret kaupungistuvat ja muuttavat kauemmas vanhemmalta sukupolvelta perittävistä maista. Tämä saattaa tulevaisuudessa vaikuttaa rahan käyttöön metsästysalueiden vuokraamisessa. Maanomistajien muuttaessa kaupunkeihin, vähenee todennäköisesti liha- ja peijaiskutsuvastikekäytännöt. Etämetsänomistajalle vastike voi olla kätevintä siirtää rahana. Metsänhoito-, tienkunnostus- ja muut vastaavat työt vastikkeena tullevat säilymään vielä entisellään, sillä se ei välttämättä vaadi maanomistajan läsnäoloa.

Tämän tutkimuksen tulosten puitteissa vaikuttaisi siltä, että rahavastikekäytäntö ei ole yleistynyt vuosien 2005 ja 2016 välillä. Uskon kuitenkin, että jonkinlaisia muutoksia metsästysoikeuden vuokraamiskulttuuriin on tulossa. Lähes kaikkialla muualla Euroopassa metsästys on paljon markkinavetoisempaa ja paikoin pitkälti turismipohjaista elinkeinon harjoittamista. Oletan tämän rantautuvan ennen pitkää myös Suomeen. Vuokrahintojen erot ovat kuitenkin esimerkiksi Suomen ja Ruotsin välillä edelleen merkittävät. Kun vertaa Lönnqvistin (2011) tuloksia esimerkiksi Tukholman läänin keskihintoista Uudenmaan keskihintoihin, ovat Tukholman läänissä keskihehtaarivuokrat lähes kymmenkertaiset. Ruotsissa hintahaarukka on kuitenkin Suomea huomattavasti laajempi, sillä keskivuokrahinnat Ruotsissa vaihtelivat Norrbottenin kahdesta Ruotsin kruunusta (noin 0,20 €) Skånen 270 kruunuun (26,38 €) vuonna 2010. Suomessa haarukka meni Lapin 0,59 eurosta Ruotsinkielisen Pohjanmaan 1,22 euroon vuonna 2016 kaikki maanomistajat huomioiden.

Suomessa näkyy edelleen metsästysseurojen yleishyödyllinen status. Rahalla maksamisen yleistymisen ja vuokrahintojen nousu tarkoittaisi vääjäämättä sitä, että seurojen tulisi nuo menot kompensoida jonkinlaisilla tuloilla. Tämä tarkoittaisi todennäköisesti vieraslupien ja riistalihan laajempaa myyntiä. Kysymys kuuluukin, että missä vaiheessa lihan ja lupien myynti muuttuu liiketoiminnaksi, rikkoen yleishyödyllisen yhdistyksen periaatteita ja lainsäädäntöä verotuksen suhteen. Tämä on olennaista, sillä yleishyödylliset yhdistykset ovat oikeutettuja huomattaviin veroetuihin. Mikäli toiminta muuttuu liiketoiminnaksi, katoavat oikeudet näihin etuihin. Esimerkiksi

Hiidenmies (2018) kirjoittaa metsästysseuran toiminnan olevan Tuloverolain 22 § mukaista yleishyödyllistä toimintaa, jos seura ei keskity varojen keräämiseen ja tulouttamiseen jäsenistölleen tai kulujen minimointiin tietyille henkilöpiirille. Lisäksi toiminnan tulee kohdistua muihin kuin elinkeinotoiminnan piirissa oleviin asiakkaisiin ja sisältää esimerkiksi kilpailu- ja harrastustoimintaa, edunvalvontaa, tiedottamista ja koulutusta. Yhdistys ei saisi myöskään toimia vain suljetussa piirissä, vaan toiminnan tulisi olla ainakin jossain määrin kaikille avointa. Oman näkemykseni perusteella valitettavan monessa tapauksessa viimeisin kohta ei toteudu, sillä monet seurat ottavat esimerkiksi uusia jäseniä erittäin valikoidusti mukaan. Tätä näkemystä tukee muun muassa Suomen Metsästäjäliiton lanseeraama kampanja Lahjoita nuorelle pääsy metsästysseuraan, joka kannustaa seuroja ottamaan mukaan uusia nuoria metsästäjiä.

Suomalaiset metsästäjät kuluttavat tällä hetkellä lähes kaiken saalistamansa riistan itse, sillä lihaa päätyy tuoremyyntinä markkinoille tai yksityishenkilöille vain runsaat 7 % kokonaissaaliista (Kankainen & Saarni 2014). Moni metsästäjä haluaa varmasti pitää edelleen kiinni riistapitoisesta ruokavaliostaan maun, ympäristöystävällisyyden sekä varmasti muidenkin ominaisuuksien vuoksi. Jos lihaa pitäisi myydä ulkopuolisille kompensoidakseen metsästysvuokrista aiheutuneet kulut, mutta haluttaisiin edelleen pitää kiinni omasta lihaosuudestaan, tulisi saalismäärän luonnollisesti kasvaa markkinoille myytävän osuuden verran. Tämä vaatisi monessa tapauksessa suurempia riistakantoja, jotta saalismääriä voitaisiin lisätä kestävästi. Lisäksi metsästyksen pitäisi olla huomattavasti valikoidumpaa kuin tänä päivänä. Pitäisi siis luoda alueellisia kannanhoitosuunnitelmia, joissa määritellään tarkasti millaisia yksilöitä kannasta verotetaan milloinkin ja mitkä yksilöt jätetään kasvamaan ja lisääntymään.

Riistakantojen kasvu ei kuitenkaan ole mitenkään yksioikoista esimerkiksi sosiaalisen ja taloudellisen kestävyyskannalta. Esimerkiksi vuonna 2001 maanomistajista noin 58 % koki hirvikannan olevan liian suuri tai aivan liian suurena (Petäjäistö & Matala 2015). Hirvikanta oli kuitenkin huomattavasti suurempi tuolloin kuin vuonna 2014 (Maa- ja metsätalousministeriö 2014b), jolloin enää 27 % vastaajista piti hirvikantaa liian suurena tai aivan liian suurena (Petäjäistö & Matala 2015). Metsä- ja maatalousvahinkojen lisäksi riistakantojen kasvu vaikuttaisi liikenneonnettomuuksien määrään.

Riistakantojen nostaminen kannattaisi myös metsästysmatkailun kannalta, sillä esimerkiksi Pohja-Mykrän ym (2018) raportissa todetaan, että saalisvarmuutta pidetään

erittäin merkittävänä asiana kaupallisessa metsästyksessä. Suuressa osassa maata tämä voi olla nykyisillä riistakannoilla hankala toteuttaa. Suomessa on kuitenkin paikoin niin riistatiheitä alueita, joissa edellytykset saalisvarmaan kaupalliseen metsästykseseen ovat olemassa. Esimerkiksi Varsinais-Suomen, Etelä-Hämeen ja läntisen Uudenmaan valkohäntäpeurakannat lienevät riittävät laajempaan kaupalliseen toimintaan.

Olisi mielenkiintoista tietää, olisivatko metsä- ja maatalousvahingot suomalaisten maanomistajien keskuudessa siedettävämpiä, jos maanomistaja saisi maillaan metsästettävästä riistasta rahallista hyötyä. Tämän hyödyn maanomistaja voisi nimenomaan saada vuokraamalla rahavastikeellisesti maansa metsästyskäyttöön. Tutkimusta aiheesta en kuitenkaan löytänyt.

Keski-Euroopassa suosittu trofeemetsästys, jossa metsästäjä pyrkii kaatamaan komeat sarvet omaavan hirvieläimen tai muun saaliseläimen saadakseen metsästysmuiston, saattaisi olla myös tulonlähde maanomistajille. Metsästysmatkailuja välittävien palveluntarjoajien (mm. Eräverkko ja Finnhunting) verkkosivuilta löytyvien metsästysmatkailupakettien perusteella trofeeeksilöiden kaatomaksut liikkuvat Euroopassa sadoista euroista tuhansiin euroihin. Tämän lisäksi matkan hintaan voi sisällyttää muitakin palveluja (mm. ruokailut, majoitus ja opastus). Suomalaisen metsästysmatkailun valttikorttina voisi toimia Pohjois-Amerikasta tänne siirtoistutettu valkohäntäpeura, jota ei tavata yhtä runsaslukuisena muualla Euroopassa. Eksoottisen eläimen metsästysmahdollisuus toisi varmasti metsästysturisteja muista Euroopan maista Suomeen. Kaupalliseen metsästykseseen suhtaudutaan Suomessa kuitenkin edelleen nuivasti. Metsästys halutaan säilyttää kaiken kansan huvina, eikä muutta sitä herrain harrastukseksi. Suomessa tosin maanomistajarakenne ja metsästysoikeuden sidonneisuus maanomistukseen jo itsessään estää metsästyksen muuttuvan vain vauraamman väestön harrastukseksi.

On toki mahdollista, ettei eurooppalaistyypinen markkinavetoinen metsästyskulttuuri koskaan saa suurempaa jalansijaa Suomessa. Nuiva suhtautuminen metsästyksen kaupallisuuteen ja nykykäytäntöjen kokeminen hyväksi saattaa aiheuttaa sen, että Suomessa tullaan jatkossakin vierastamaan kaupallista metsästystä. Tämä kuitenkin saattaisi vaatia maaseudun pitämistä asuttuna ja metsästysharrastuksen suosion säilymistä.

Riistakeskus ja Luonnonvarakeskus toivottavasti jatkavat metsästysseuratutkimusta jatkossa samalla tavalla, lähettäen seuraavat kyselyt samoille seuroille noin viiden vuoden välein. On mielenkiintoista seurata, miten tilanne kehittyy seuraavan 5–10 vuoden aikana. Saadaanko lisätukea tulkinnalle vuokrahintojen noususta ja toisaalta rahavastikekäytännön vähenemisestä? Tutkimusta voisi tehdä myös maanomistajien kaupungistumisen vaikutuksesta rahavastikekäytäntöön.

Jatkotutkimuksissa olisi tärkeää, että kaikkialta Suomesta saataisiin kattava otos. Nyt tietyillä alueilla, esimerkiksi Ruotsinkielisellä Pohjanmaalla, otos jäi niin pieneksi, ettei sieltä juuri voinut analysoida tilastollisesti rahavastikekäytäntöä tai vuokratasoja. Lisäksi samanlaisilla kyselyillä voitaisiin tehdä tutkimusta ja vertailua muiden Pohjoismaiden ja Keski-Euroopan maiden suhteen, jotta Suomen potentiaalia metsästysmatkailun saralla voitaisiin mitata.

Kirjallisuus

Aho, J. 1902. Metsästysalueiden muodostamisesta ja metsäriistan hoidosta. Werner Söderström.

Elofson, K. & Mensah, J. 2015. An empirical analysis of hunting lease pricing and value of game in Sweden. Working Paper Series 2015:07. Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för ekonomi.

Engelman, M., Gren, I-M. & Lagerkvist C-J. 2016. Hunting value of wild boar in Sweden: A choice experiment. Working Paper Series 2016:01. Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för ekonomi.

Ermala, A. & Leinonen, K. 1995. Metsästäjäprofiili 1993 – Osaraportti 1. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos.

Forsman, L. & Pellikka, J. 2012. Onko riistanhoidon suosio hiipumassa? Suomen Riista 58: 16–29.

Hiidenmies, P. 2018. Kehittyvä riistatalous, osa 3 – Metsästysseuran myymät jahdit ja verotus. Metsästäjä 1/2018. Suomen riistakeskus.

Häme, M. 2016. Kuusamon yhteismetsä jakaa osakkaille yli 2 miljoonaa euroa. Koillissanomat. Verkkodokumentti. Saatavilla: <https://www.koillissanomat.fi/uutisetkoillismaa/kuusamon-yhteismetsa-jakaa-osakkaille-yli-2-miljoonaa-euroa-6.226.106547.2b388869b6>. [Viitattu: 9.9.2018].

Ilvesviita, P. 2005. Paaluraudoista kotkansuojeluun – Suomalainen metsästyspolitiikka 1865–1992. Väitöskirja. Lapin yliopisto.

Kairikko, J. K. 2006a. Ensimmäisestä metsästysseurasta toiseen maailmansotaan. Teoksessa Malinen, J. & Väänänen, V-M. (toim.): Suomalainen metsästys, s. 15–20. Metsäkustannus.

Kairikko, J. K. 2006b. Sotakorvausvuosista 2000-luvulle. Teoksessa Malinen, J. & Väänänen, V-M. (toim.): Suomalainen metsästys, s. 21–27. Metsäkustannus.

Kairikko, J. K. 1991. Seitsemän vuosikymmentä metsästykselle. Suomen Metsästäjäliitto.

Kankainen, M. & Saarni, K. 2014. Hirvenlihan arvo metsästä kulutukseen. Tutkimuksia ja selvityksiä 9/2014. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos.

Keskinarkaus, S., Matilainen, A. & Kurki, S. 2009. Metsästysmatkailun toimintamallit ja niiden kestävyys valtion mailla. Ruralia-instituutti. Helsingin yliopisto.

Kytö, H., Tuorila, H., Leskinen, J. 2006 Maaseudun vetovoimaisuus ja kuluttajien yksilölliset elämäntavat – Tutkimuskokonaisuuden loppuraportti. Julkaisuja 5:2006. Kuluttajatutkimuskeskus.

Laki Metsähallituksesta 234/2016. Annettu Helsingissä 8.4.2016.

Luonnonvarakeskuksen tilastotietokanta. Verkkodokumentti. Saatavilla: <http://stat.luke.fi/metsastys>. [Viitattu: 22.11.2017].

Lönnqvist, E. 2011. Jaktens inverkan på värdet i jord- och skogsbrukfastigheter. Kandidaatintutkielma. Akademin för teknik och miljö. Högskolan i Gävle.

Maa- ja metsätalousministeriö 2014a. Suomen hirvikannan hoitosuunnitelma. Verkkodokumentti. Saatavilla: <https://mmm.fi/documents/1410837/1516659/Hirvikannan+hoitosuunnitelma+2.12.2014/38979cf8-1660-423d-9330-43b4c7803255/Hirvikannan+hoitosuunnitelma+2.12.2014.pdf>. [Viitattu 8.9.2018]

Maa- ja metsätalousministeriö 2014b. Hirvikannan hoitosuunnitelman taustaosio. Verkkodokumentti. Saatavilla: <https://riista.fi/wp-content/uploads/2013/03/Hirvikannan-hoitosuunnitelma-taustaosio.pdf>. [Viitattu 8.9.2018].

Maanmittauslaitos. 2018. Suomen yhteismetsät. Verkkodokumentti. Saatavilla: <https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/suomen-yhteismetsat.pdf>. [Viitattu 9.9.2018].

Meilby, H., Strange, N., Thoresen, B. & Helles, F. 2006. A hedonic analysis of the price of hunting rentals. Scandinavian Journal of Forest Research, 21, 63–73.

Metsästyslaki 615/1993. Annettu Helsingissä 28.6.1993.

Pellikka, J., Juutinen, A. & Eskelinen, P. 2017. Metsästyksen ja riistanhoidon arvo. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 67/2017. Luonnonvarakeskus.

Pellikka, J., Juutinen, A. & Eskelinen, P. 2016. Riistatalouden hyvinvointivaikutukset. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 22/2016. Luonnonvarakeskus.

Peltonen, M. 2010. Metsästysoikeuden luovutus. Vaasan Yliopisto. Talousoikeuden laitos.

Petäjäistö, L. & Matala, J. 2015. Hirvi, metsästys ja metsätalous metsänomistajan näkökulmasta. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 64/2015.

Pohja-Mykrä, M., Matilainen, A., Kujala, S., Hakala, O., Harvio, V., Törmä, H. & Kurki, S. 2018. Erätalouteen liittyvän yritystoiminnan nykytila ja kehittämisedellytykset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 40/2018.

Pohja-Mykrä, M. 2012. Riistatalous elinkeinona. Riistapalveluiden ja riistatuotteiden kehittämisen haasteet ja toimenpide-ehdotukset. Maa- ja metsätalousministeriö, Ruralia-instituutti & Suomen Riistakeskus

Riistahallintolaki 18.2.2011/158. Annettu Helsingissä 18.2.2011.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. 2010. Metsästys 2009. Riista- ja kalatalous – Tilastoja 6/2010.

Riistakeskus. 2014. Riistanhoitoyhdistykset. Verkkodokumentti. Saatavilla: <https://riista.fi/riistahallinto/riistanhoitoyhdistykset/>. [Viitattu: 3.4.2018].

Riistakeskus. 2013. Tehtävät. Verkkodokumentti. Saatavilla: <https://riista.fi/riistahallinto/suomen-riistakeskus/tehtavat/>. [Viitattu: 4.4.2018].

Rutanen, J., Matilainen, A., Muuttola, M., Tittonen, K. 2007. Hunting and hunting tourism in Finland – Country review. Sustainable hunting tourism – Business opportunity in northern areas. Helsingin yliopisto. Ruralia-instituutti.

Selby, A. & Petäjäistö, L. 2007. Hirviseurueiden tulevaisuuden näkymät. Metsätieteen aikakauskirja 2/2007, s. 119–121.

Seppänen, E. & Forsman, L. 2015. Yhteiskunta muuttuu: miten käy kalastus- ja metsästysharrastuksen? Maaseudun uusi aika 1/2015. Luonnonvarakeskus.

Sievänen, T., Eskelinen, P., Lehtoranta, V., Nummelin, T., Pellikka, J., Pouta, E., & Tyrväinen, L. 2017. Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun tilastoinnin kehittäminen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 84/2017.

Soini, K., Pellikka, J., Hiedanpää, J. 2016. Metästys ja moraalitalous. Maaseudun uusi aika 1/2016, s. 5–20. Maaseudun uusi aika ry.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra. 2009. Kansallisen luonnonvarastrategian taustaraportti: Luonnonvaroissa muutoksen mahdollisuus. Verkkodokumentti.

Saatavilla:

<https://media.sitra.fi/2017/02/27172556/Kansallisen20luonnonvarastrategian20taustaraportti-2.pdf>. [Viitattu: 14.3.2018].

Suomen Metsästäjäliitto 2010. Metsästäjäliiton vuosi 2010. Verkkodokumentti.

Saatavilla:

https://metsastajaliitto.fi/sites/default/files/sml/liitteet/sml_vuosikirja_2010_aukeamat.pdf. [Viitattu: 8.9.2018].

Suomen riistakeskus 2015. Metsästys. Verkkodokumentti. Saatavilla:

<https://riista.fi/metsastys/>. [Viitattu: 15.11.2017].

Suomen riistakeskus 2013. Metsästyssseurat. Verkkodokumentti. Saatavilla:

<https://riista.fi/metsastys/palvelut-metsastajalle/metsastysseurat/>. [Viitattu: 15.11.2017].

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuluttajahintaindeksi 2016. Rahanarvonkerroin 1860–2016. Verkkodokumentti. Saatavilla: https://www.stat.fi/til/khi/2016/khi_2016_2017-01-13_tau_001.html. [Viitattu 12.3.2018].

Thoresen, B. & Strange, N. 2000. En økonomisk vurdering af konvertering til naturnær skovbrug. Danish Ministry of the Environment.

Toivonen, A. 2010. Mikä vie miehet metsälle? Metsästäjä 3/2010. Metsästäjäin keskusjärjestö.

Toivonen, A. 2009. Suomalainen metsästäjä 2008. Selvityksiä 19/2009. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos.

Valtiovarainministeriö 2018. Valtion talousarvioesitykset. Verkkodokumentti.

Saatavilla:

<http://budjetti.vm.fi/indox/sisalto.jsp?year=2016&lang=fi&maindoc=/2016/tae/hal->

lituksenEsitys/hallituksenEsitys.xml&opennode=0:1:133:383:1001:1109:1111:.
[Viitattu 20.3.2018].